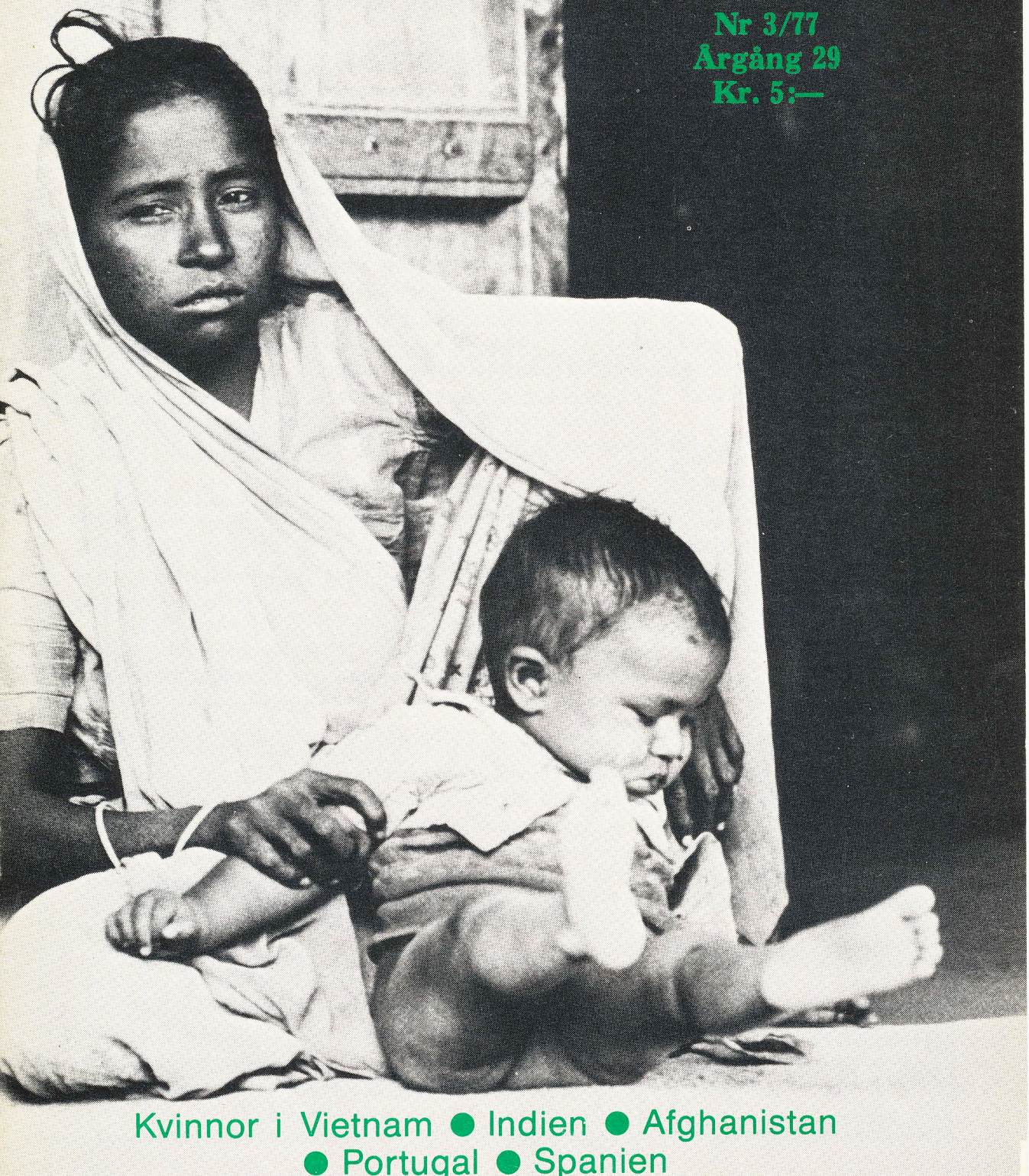


vi människor

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUNDS TIDNING

Nr 3/77
Årgång 29
Kr. 5:—



Kvinnor i Vietnam ● Indien ● Afghanistan
● Portugal ● Spanien

LÄSBILAGA med författarporträtt och recensioner

vi människor

Nr 3 1977 Årg. 29

VI MÄNSKOR

Adolf Fredriks Kyrkogata 12,
Box 3120, 103 62 Sthlm
Tel: 08/20 37 56
Månd—fred kl 10—14

Redaktör
LOUISE WALDEN
Medredaktör
i detta nummer:
Gunilla Myrberg

Redaktionskommitté
Eva Palmaer, Katja Waldén
Harriet Clayhills, Vivan Nyström,
Bodil Österlund, Gunilla Myrberg
Ansvarig utgivare
VALBORG SVENSSON
Layout Bodil Österlund
Annonser Erik Winnä
Utkommer med 6 nr per år
Prenumeration 30 kr helår
Postgiro 5 13 23 - 4

Red. ansvarar ej för insänt,
ej beställt material

Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB
Borås 1977

innehåll i detta nummer

LEDARE	3	MARIA I PORTUGAL. Katta Nordenfalk	14
DEN VIETNAMESESISKA KVINNANS FRIGÖRELSE. Cecilia Molander	4	KVINNOKAMP I SPANIEN. Anna-Lena Lund — Rosa Casas	18
INDISK BY-KVINNAS VARDAG Ann Andrén- Karlström	8	LÄSBILAGA	21
DE NAKNA ANSIKTENA I KABUL Anita Axelsson	10	FRÅN LÄSARNA	30
ANTONIA I ANGOLA. Elisabet Hedborg	12	AKTUELLT	32
		SKV-NYTT	36
		OMSLAGSFOTO: Ann Andrén-Karlström	

nästa nummer 4/77:

handlar bl a om KVINNOKULTUR.

Vi analyserar begreppet och presenterar olika
uttryck för kvinnors kultur.

beställ:

**Vi människors generationspaket:
ett stycke svensk kvinnohistoria . . .**
15 kronor (ord. pris 18 kr)

5/6-74 om kvinnor födda kring sekelskiftet
NU VILL VI ÅTERKNYTA BANDEN

5/6-75 om medelålders kvinnor
MYTERNA OCH VERKLIGHETEN

2/76 om tonårsflickor
MÖDRAR OCH DÖTRAR

5/6-76 om kvinnor kring 30
DE MÅNGA KRAVENS OCH MÖJLIGHETERNAS TID

UNDER SOMMAREN

— dvs från midsommar till
mitten av augusti — kommer
vi att ha jour-bevakning på
SKV och Vi Människor. Dvs vi
kommer att ta hand om all
post och om vi inte själva
finns på plats kan du lämna
meddelanden till telefonsva-
raren. Men du kanske får räk-
na med några dagars extra
expeditionstid.

**HA EN SKÖN SOMMAR
OCH VI HÖRS IGEN
I AUGUSTI!**

Vi Människor/SKV

En ny diktsamling av Sonja Åkesson

Kort före sin död avslutade
Sonja Åkesson arbetet med
en ny diktsamling,
Hästens öga.
Den utkommer i dag.

**Sonja
Åkesson**

HÄSTENS ÖGA



Författarförlaget

KVALITETSPOCKET

per st 5:75 — tre st 15:—

Massor av intressanta böcker i vår reaavdelning

kulturcirkeln

Sveavägen 41 (ABF-huset),
Stockholm
Tel. 20 50 80

Kvinnor i andra länder och andra länders kvinnor hos oss

SKV har alltid varit internationellt inriktat alltsedan starten 1914, strax före första världskrigets utbrott. Nå, det är ju egentligen självklart för en organisation med freden på programmet. När Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV) bildades av kvinnor ur motståndsrörelsen från hela världen 1945 och vi snabbt blev medlemmar fick vi personliga kontakter med kvinnor på hela vår jord. Vi träffade dem på konferenser och kongresser, vi sände delegationer till fjärran och vi fick till vår stora glädje ta emot gäster här i Sverige. Gäster som blev våra vänner och som lärde oss känna länder utanför vår egen vrå. Vi har fått höra om de tusen svårigheter dessa kvinnor har och haft att kämpa mot, en strid mest lysande exemplifierad av de vietnamesiska kvinnornas aktiva kamp mot USA vid fronten, i industrierna, i sjukvården, i återuppbyggandet. Kvinnor som varit slavarnas slavar, som de själva sade, kunde plötsligt ta ansvar och ta över männens arbete på alla områden.

I det här numret får vi träffa kvinnor från en rad länder på hemmaplan, så att säga.

I många länder är kvinnornas situation så svår att tanken nästan svindlar. Tänk på Sydafrika, Indien, delar av arabvärlden, där FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna eller det nya förslaget mot diskriminering av kvinnorna, som skall behandlas av FN:s generalförsamling i höst, knappast slagit genom.

I vår tid har vi emellertid fått bevittna hur fort kvinnornas situation kan förändras. Jag tänker givetvis på kvinnorna i de asiatiska sovjetrepublikerna, på kvinnorna i Kina, Nordkorea, Kuba bland andra. Får kvinnorna bara chansen går det snabbt.

Men hur ser andra länders kvinnor på oss? Vad tycker egentligen de 300 000 kvinnorna från Finland, Jugoslavien, Italien, Turkiet och andra länder, som arbetar här, om sina svenska systrar? De har i allmänhet en betydligt sämre situation än vi själva. Det är huvudsakligen arbetarkvinnor som sliter i dåligt betalda serviceyrken. Bland dem är aborter, missfall, könssjukdomar, dödsfall vid förlossningar vanligare än bland svenskor. Dödligheten bland invandrarna är 43 % högre än bland svenskarna. Och arbetslösheten bland deras ungdomar mer än dubbelt så hög som bland våra egna.

Enligt Helsingfordsdokumentet skall invandrare ha samma rättigheter och möjligheter som den egna befolkningen.

En del invandrarkvinnor har sökt sig till SKV. De hoppas att vi skall hjälpa till att lösa en del av deras problem och — kanske framför allt — ge dem vänner och kamrater. Vi hälsar dem varmt välkomna till SKV, till det gemensamma arbetet för våra klassiska mål: fred, jämlikhet, barnens bästa.

E.P.



Den vietnamesiska kvinnans frigörelse

**Text och bild:
Cecilia Molander**

I Sverige vill vi gärna föreställa oss Vietnam som ett modelland. Det lilla outhärligt tappra landet som besegrat en många gånger övermäktig fiende genom sin revolutionära glöd och vilja till oberoende, tack vare att man lyckats forma ett nytt samhälle och en ny människa. Verkligheten är naturligtvis långt mindre enkel, Vietnam är fortfarande ett samhälle, som genomsyras av sin historia och av generationers sätt att tänka och leva.

Om inte kvinnorna frigörs är socialismen halv, förklarade Ho Chi Minh för mer än trettio år sedan. Idag talar Le Duan som är förstesekreterare i Vietnams arbetareparti om kvinnans frigörelse i termer av hennes hängivenhet, blygsamhet, offervilja och upphöjda roll som mor och

uppfostrare av den nya generationen, den nya socialistiska människan. Lien, min vän på Kvinnoförbundet, försöker få mig att förstå, hon säger:

— Det är inte genom er militanta feministiska kamp vi skall uppnå våra syften utan genom arbete. När vi visat att vi kan lika mycket som män-

nen, då kommer vi också att få den roll som vi vill ha och är värda.

På gator och arbetsplatser talar scenerna ofta för sig själva. En man, chaufför (=statusyrke) sitter och röker medan tre kvinnor skyfflar grus från flaket på hans lastbil. En man, förman, sitter på huk och röker medan ett arbetslag kvinnor gjuter betong. En man, ingenjör, och en annan man, ingenjör, sitter och diskuterar arbetsplaner medan en kvinna, ingenjör, kopierar de ritningar männen behöver. Tidigt på morgonen hundratals kvinnor på marknaden, enstaka män. Sent på

eftermiddagen hundratals kvinnor på marknaden, enstaka män.

Och alla dessa kvinnor som bär, tusentals, unga och gamla, friska och sjukliga, med ok och tungt lastade korgar, alltid i rörelse eller de som står böjda i gytjtjan på risfälten, de vittnar om strävsamt kvinnoliv.

Samtidigt talar siffrorna för sig själva. Kvinnorna erövrar den ena näringslivsbranschen efter den andra. Börjar på låg nivå, klättrar uppåt. Antalet kvinnor på förtroendeposter ökar stadigt, särskilt på landsbygden och bland de unga.

Tám som är kvinna och biträdande chef för ett jordbrukskooperativ säger:

— Det största framsteget när det gäller kvinnors ställning har åstadkommits genom att kvinna och man blivit jämställda på det politiska planet och i och med att så många kvinnor nu kan delta i produktionen. Vår ställning har ändrats radikalt både i familjen och i samhället. De hinder som trots det fortfarande står i vår väg är för det första att familjen innebär en alltför stor arbetsbörda för de flesta kvinnor, för det andra de bristande ekonomiska resurserna när det gäller att bygga ut daghem så mycket som behövs och till slut de ekonomiska problem som nästan alla familjer har.

Tám är ung och stark och fullständigt klar över sin egen kapacitet. När hon säger att hon är jämställd menar hon det trots att det är hon som har huvudansvaret för familjen vid sidan av sin funktion på kooperativet. Huvudansvaret inte på så vis att hennes man inte hjälper henne, de försöker så gott det går att dela upp arbetsbördorna rättvist, men hon är mor och det är mot henne som anklagelserna kommer att riktas om deras barn inte är välartade.

I Vietnam bygger det socialistiska samhället på familjen. Är inte familjerna hela och lyckliga är samhället inte helt och lyckligt, säger Le Duan. Familjen kan vara en kärnfamilj, men ofta är den större. Gamla som bor ensamma betraktas ofta med stort medlidande, och hur många kvinnor kan inte på lika villkor som männen delta i arbetslivet därför att deras mödrar ställer upp som hushållerska och barnvakt. För närvarande har inte mer än en fjärdedel av norra Vietnams barn under sex år plats i daghem eller förskola. Att praktiskt taget alla kvinnor i arbetsför ålder ändå arbetar beror helt och hållet på mor- och farmödrar.

Att förstå en annan kultur

Som västerländsk och svensk kvinna står jag till att börja med ganska oförstående inför den vietnamesiska kvinnans frigörelse, känner mig lite lurad. Jag anser mig vara progressiv, jag har erfarenheter från kvinnorörelsen hemma och jag hade stora förväntningar när jag kom hit. Men här kan jag med mina egna ögon till att börja med inte se annat än ett massivt utnyttjande av kvinnor som arbetskraft. Det obegripliga är dessutom att arbetskraften inte tycks betrakta sig själv som exploaterad, tvärtom, att arbeta mer än männen är en seger och för övrigt är kvinnor av naturen mer arbetsamma än män... Jag har svårt att se det som ett led i frigörelsen att kvinnorna till exempel inom byggbranschen alltmer övertar de smutsiga- te och sämst betalda jobben och jag blir inte särskilt imponerad när jag får höra förklaringen till att alla förskollärare är kvinnor — av en man:

— Det är inte alls underligt, för det är ju så att kvinnor är bättre lämpade för att upp-

fostra barn. De har en naturlig fallenhet för det. Men visst finns det män inom det här området. Vi har till exempel en mängd framstående män som sysslar med forskning om barnets utveckling och de flesta lärarna på förskoleseminariet är för övrigt män.

När jag mera systematiskt börjar fråga kvinnor om de uppfattar sig själva som jämställda i samhället visar det sig att vare sig de är direktörer i en statlig firma och tjänar bra eller sjukvårdsbiträde och ligger lägst på löneskalan anser de att jämställdheten inom deras arbetsgrupp är absolut. Man arbetar som ett lag och alla deltar i de beslut som skall fattas av laget. Så här uttryckte sig Vang, som är anställd vid en statlig myndighet om den saken:

— Alla på mitt arbete, kvinnor och män oberoende av vad de gör, från direktören som är man, vicedirektören som är kvinna ända till städerskorna, är vi precis lika mycket värda. Skillnaden är bara de faktiska arbetsuppgifterna.

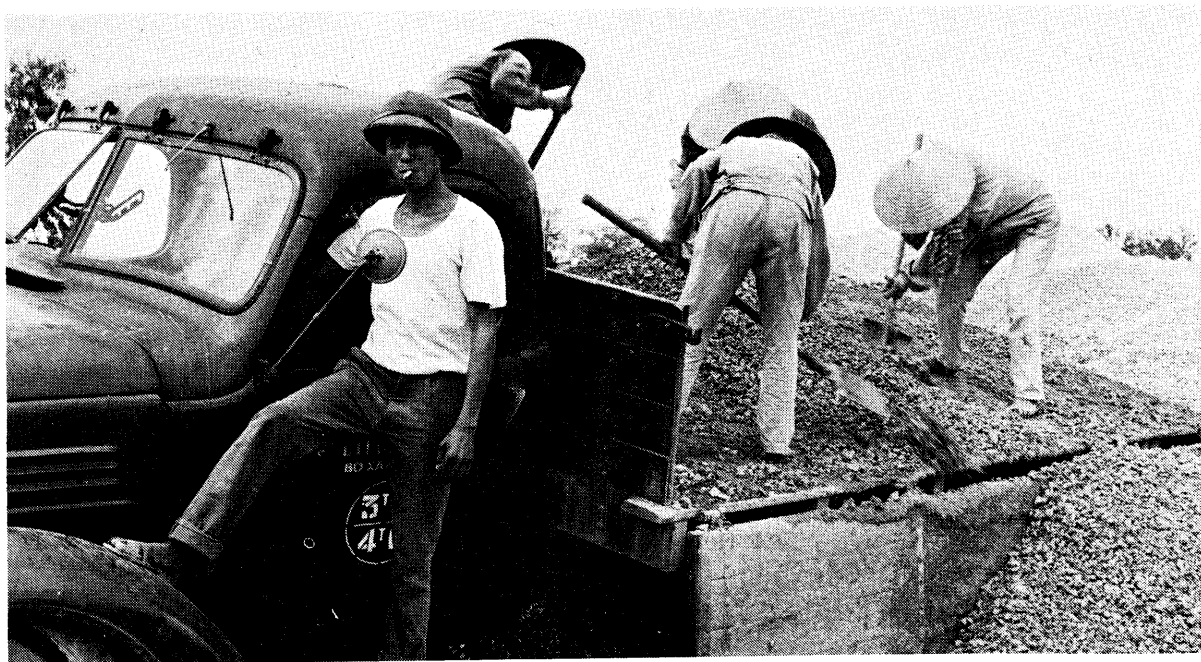
Jämställdheten i familjen verkar däremot inte riktigt lika självklar. Ofta är det kvinnan som har hand om familjens ekonomi, men mannen tjänar mer. Svaren jag får tyder på att graden av intresse för frågan om kvinnans ställning framförallt i hemmet har att göra med graden av politiskt medvetande och engagemang. En kvinna som är partimedlem är oftast mer angelägen än sin mindre politiskt engagerade medsyster om att framhålla att i hennes familj fördelas hushållspliktarna rättvist mellan alla familjemedlemmar och att hennes man också hjälper till med barnen.

De militantare kvinnosakskvinnorna lyser totalt med sin frånvaro och jag inser så småningom att jag helt enkelt inte kan använda mig av mina svenska mallar när jag försö-



ker bedöma den vietnamesiska kvinnans situation. Jag inser att jag måste utgå helt och hållet från hennes egna förutsättningar, de historiska och ekonomiska. Jag inser att revolution och skapandet av en ny människa i ett samhälle som var feodalt till för trettio år sedan är en lång procedur och att två generationer inte är mycket i ett sådant sammanhang. Jag börjar också att förstå vad det innebär att leva i ett land som blivit fattigt och underutvecklat genom kolonisation och krig. Jag känner mig till slut ganska ödmjuk inför vad som gjorts trots nästan omöjliga förutsättningar.

"Alla dessa kvinnor som bär, tusentals, unga och gamla, friska, sjukliga, med ok och tungt lastade korgar, alltid i rörelse, eller de som står böjda i gyttjan på risfälten, de vittnar om ett strävsamt kvinnoliv. Samtidigt talar siffrorna för sig själva. Kvinnorna erövrar den ena näringslivsbranschen efter den andra. Börjar på låg nivå, klättrar uppåt".



Förr och nu

Steget mellan den vietnamesiska kvinnan som för hundra år sedan låg vid sin härskares fötter och med tårar och böner försökte beveka honom att inte förskjuta henne därför att hon inte fött honom någon manlig arvinge eller hon som trälade på risfältet medan hennes sjuårige man knäppte apelsinkärnor på sin lärare och överhuvudtaget aldrig skulle komma att bry sig om henne, han kunde ju ta sig unga vackra konkubiner när han började intressera sig för kvinnor, steget mellan dem och deras nutida systrar är större än steget mellan artonhundratalets och nittonhundratalets svenska kvinna.

Den vietnamesiska kvinnan har ett värde idag och hon är ekonomiskt oberoende. Förr var mannen absolut härskare i familjen. Juridiskt var det bara han som hade rättigheter. Kvinnan var en handelsvara och en dyrbar sådan. Den fattige hade ofta inte råd med en hustru. Den rike ägde många. Därför att kvinnan var köpt av sin mans familj var det hennes skyldighet att stanna och tjäna hans föräldrar även om hon blev änka.

En sak som inte förändrats är det faktum att det finns så få kvinnor på de viktigaste posterna i samhället, men svaret är att alla som sitter på sådana poster tillhör en äldre generation, de första revolutionärerna. Kvinnorna i den generationen har aldrig lyckats ta igen vad de förlorat före revolutionen, men när de nya generationerna skall ta över ansvaret för samhället då kommer också allt fler kvinnor att vara med, säger man mig. Att antalet kvinnliga ministrar i den nya "återförenade" regeringen är mindre än i den första talar man inte om, men samtidigt är det lätt att konstatera att

det inte heller skett något generationsbyte.

Frigörelse på vietnamesiska villkor

Den vietnamesiska kvinnan har genom revolutionen fått samma rättigheter som mannen. För dem har hon kämpat, men inte sin egen kamp utan kampen för nationell frihet. När jag frågar vad kriget faktiskt betytt för kvinnans frigörelse förklarar Lien:

— Man kan inte säga att det är tack vare kriget vi utvecklats, men man måste säga att kriget tvingat oss att gå framåt snabbare än vad vi hade gjort i normala fall. Hade inte vi tagit huvudansvaret för produktionen när våra män var inkallade, hade vi inte kunnat vinna kriget. Vi visste det och det gjorde att vi övervann oss själva, var starka och modiga.

För att kvinnorna skall frigöra sig från sin traditionella roll och de gamla tänkesätten krävs mycket arbete både av kvinnan själv och av samhället. Det krävs väl utbildade kadrer för att upplysa henne om barnbegränsningsmetoder, om hygien och om innebörden av socialism. I norra Vietnam kan alla kvinnor under fyrtio och de flesta över läsa och skriva, men få har fortfarande högre utbildning än sju års skola och utbildningsnivån hos de kvinnliga kadrer som har huvudansvaret för att upplysa och dra med sig kvinnor är ofta tillräcklig. Det problemet kommer gång på gång upp till debatt. Men också utbildning kräver ekonomiska resurser och i ett skede där hela samhället samtidigt skall ta igen vad det förlorat under kriget blir prioriteringarna svåra att göra och bitarna av den stora kakan små.

Jag inser hur mycket mer

själviskt vi kämpar i Sverige även om vi kanske säger oss göra det i socialismens namn. Jag förstår och tvingas acceptera att vår materiella standard med hushållsapparater, djupfryst mat och konfektionssydda kläder trots allt utgör mycket av den grund vi bygger vår frigörelse på. När vi ställer krav vet vi också att den materiella basen för att uppfylla våra krav faktiskt finns även om vi möter motstånd.

Den vietnamesiska kvinnan vet att det dröjer länge innan hennes materiella standard blir så hög att hon kan använda den som redskap i sin frigörelse och det accepterar hon mer eller mindre medvetet och söker i stället andra vägar. Hon gör sig outhärdlig genom sitt arbete och sina insatser i samhället, och för det åtnjuter hon alla kvarvarande feodala idéer till trots en aktning i samhället och en självaktning som är bra mycket större än vår. Den vietnamesiska kvinnans väg mot frigörelse förstår jag inte alltid, men jag har lärt mig acceptera att jag inte gör det och att jag skall vara försiktig med att döma. Betraktar jag hennes frigörelse som en myt har hon lika stor rätt att betrakta min som en myt, och jag tror att hennes förutsättningar är lika stora som mina, kanske större. ■

Cecilia Molander har bott i Vietnam i nära två år. Snart kommer hon med en bok om sina intryck från den tiden.

Ananas från Vietnam SOLIDARISK HANDEL

Kungsstengatan 27. Tel. 08/31 86 42
(Nära T-banan, Rådmansgatan)
Öppet: vardagar 14–18,
lördagar 11–14

Indisk by-kvinnas vardag

Indiens 264 miljoner kvinnor lever under förtryck. De utgör 1/7 av världens kvinnor. 80 % av dem bor i byar. Förtrycket skär genom alla kaster och klasser. Kvinnan får jobben som blir över, kvinnan betalas lägre än mannen och det är en religiös föreställning att kvinnan är mannen underlägsen: Mannen är himlen, kvinnan är jorden. Mannen är höger, kvinnan är vänster.

I Indien betraktas vänster hand som oren.



Bilderna är del av den foto-utställning om indiska kvinnor, som distribueras genom Fotograficentrum. Bilderna är tagna i delstaten Gujarat, under Tyresö U-lands och Fredsförenings studieresa jul-nyår 1975. Se också Vi människor 2/75: "Kvinna utan ansikte — den indiska bykvinnan" av Ulla Torpe.

Foto och text:
Ann Andrén-Karlström

Hon stiger upp varje morgon klockan 5.

Hon lagar frukost åt hela familjen, ofta omkring 10 personer.

Hon hämtar vatten i tunga mässingkrus, många gånger varje dag.

Hon städar och sopar hemmet; det är kvinnans plikt att hålla rent.

Hon tvättar allas tvätt med tvål och klappträ.

Hon plockar ris eller torkar kodynga till elden.

Hon arbetar på fälten eller vid spinnmaskinen 6—8 timmar varje dag.

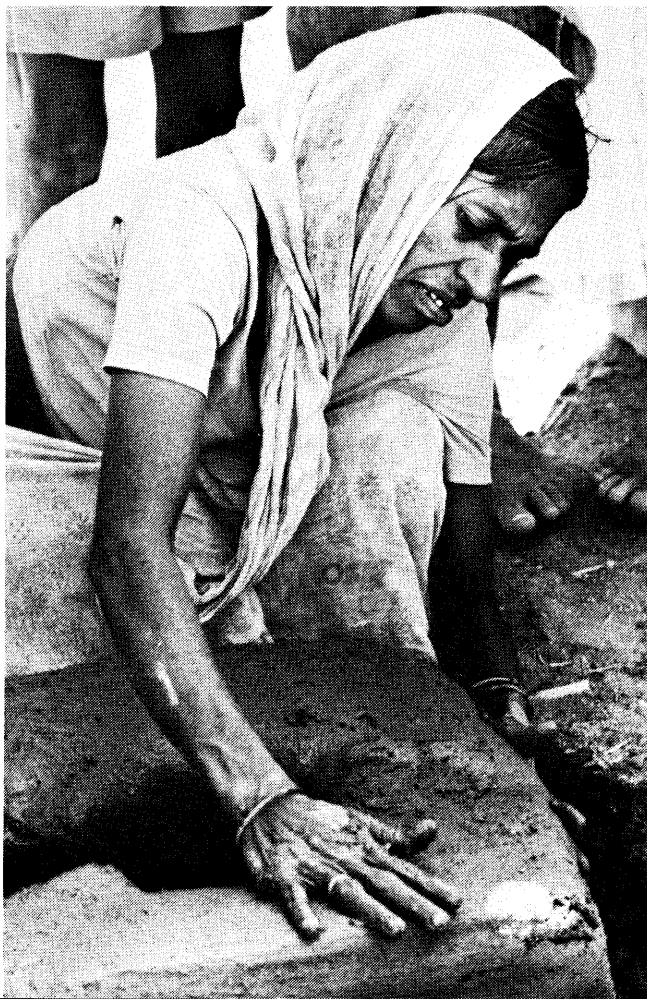
Hon går aldrig och handlar för det gör mannen. Bara ibland besöker hon templet. Dock inte under menstruationen.

Hon går sällan bort. Träffar andra kvinnor bara då hon hämtar vatten vid brunnen.

Hon slutar sin arbetsdag vid 10-tiden på kvällen.

Får hon aldrig någon hjälp?

Jo, av äldsta dottern.



De nakna ansiktena i Kabul blir fler...

Afghanistan är ett uland med en spädbarnsdödlighet på nära 50 % och en läkartäthet på 1 per 22 000 inv. 90 % av befolkningen bor på landsbygden. Religion är islam i en sträng variant. — Politiska partier saknas (förutom det styrande).

Sommaren —73 reste jag i landet. — Det jag efteråt minns tydligast är kvinnorna. — Svarta, djupt beslöjade, som flockar av spöken vandrade de längs Herats gator. Obeslöjade visade de sig endast för de män, som tillhörde familjen eller var nära släkt.

Koranen säger att Allah begåvat könen med olika företräden och att kvinnans värde är hälften av mannens. — Kvinnorna tror, liksom männen, på Allah och koranen, så de finner sig. — Finner sig i att redan som 12-åringar använda sin slöja, "tjaderi". Finner sig i att bli bortgifta i de första tonåren, kanske med en 60-årig gubbe eller med någon, som redan har tre fruar (koranens rekommendation är: högst 4.)

I Herat fanns en kvinna som alltid gick obeslöjad. Hon var sjuksköterska. Naturligtvis sa männen om henne att hon troligen var en hora.

I Obeh, en liten by 100 km. öster om Herat, såg vi inga kvinnor alls. Men vi bjöds på middag av ett par skollärare, som sa att de var kommunister. — De var bekymrade; de ville gifta sig men trodde inte de skulle få råd. En hustru kostar 3 000—6 000 kr. — Årsinkomsten per person, i medeltal, är 500 kr. Många män får aldrig råd att gifta sig.

— Ett annat problem för lärarna var att om nu äktenskapet blev av, skulle det arrangeras av föräldrarna. De skulle troligen inte få träffa bruden förrän på bröllopsdagen.

Med ivriga ögon talade lärarna om vad de hört om Europa. De frågade gång på gång om det var sant att ogifta kunde leva som gifta och om man verkligen kunde tala fritt med kvinnor. De sa, att de längtade mycket efter kvinnor. — Kvinnor att samtala med, att arbeta med, ja, bara att få se kvinnor.

I Herat träffade jag senare några kvinnor. En var mycket frispråkig. Hon frågade ut mig (med brodern, som tolk och i närvaro av familjens övriga kvinnor) om preventivmedel. Hon berättade att de vanligaste preventivmedel hon kände till var tygtrasor och tamponger.

— När vi reste med bussen mot Kabul, blev vi varnade för huvudstadens liderliga fruntimmer. En statstjänsteman sa sig ha blivit utsatt för de mest upprörande förslag från sina kvinnliga arbetskamrater. Många långskäggiga mullahas (präster) från Kandahar mumlade instämmande (?). Senare frågade mullorna tjänstemannen om inte jag var nån sorts utländsk hora — jag log ju och pratade med andra män än min egen.

I Kabul fanns nakna kvinnoansikten. Inte så många och de bars mest av mycket unga kvinnor med dyra västerländska kläder. Men ändå — här fick kvinnor arbeta och studera. — Vid universitetet pratade vi med några manliga

studenter (de kvinnliga var svåra att nå). De sa att inom universitetsområdet kunde män och kvinnor tala fritt med varann, men ej utanför. — Arrangerade äktenskap var vanliga även bland dem. De sa också att de flesta av studenterna var överklassbarn.

I de byar vi senare passerade i Centralafghanistan, på väg genom Hindu-Kushs berg, såg vi inga kvinnor. Männen i tehusen sa att kvinnorna var i hemmen. — Men på fälten såg vi här och där enstaka kvinnor. De var obeslöjade, men vände bort sina ansikten. — När vi frågade en kvinna, om hon brukade bära slöja, visade hon fram sina händer. Hon var fattig och hade inte råd att köpa en slöja. Än mindre bära en, hon måste hjälpa till på fälten.

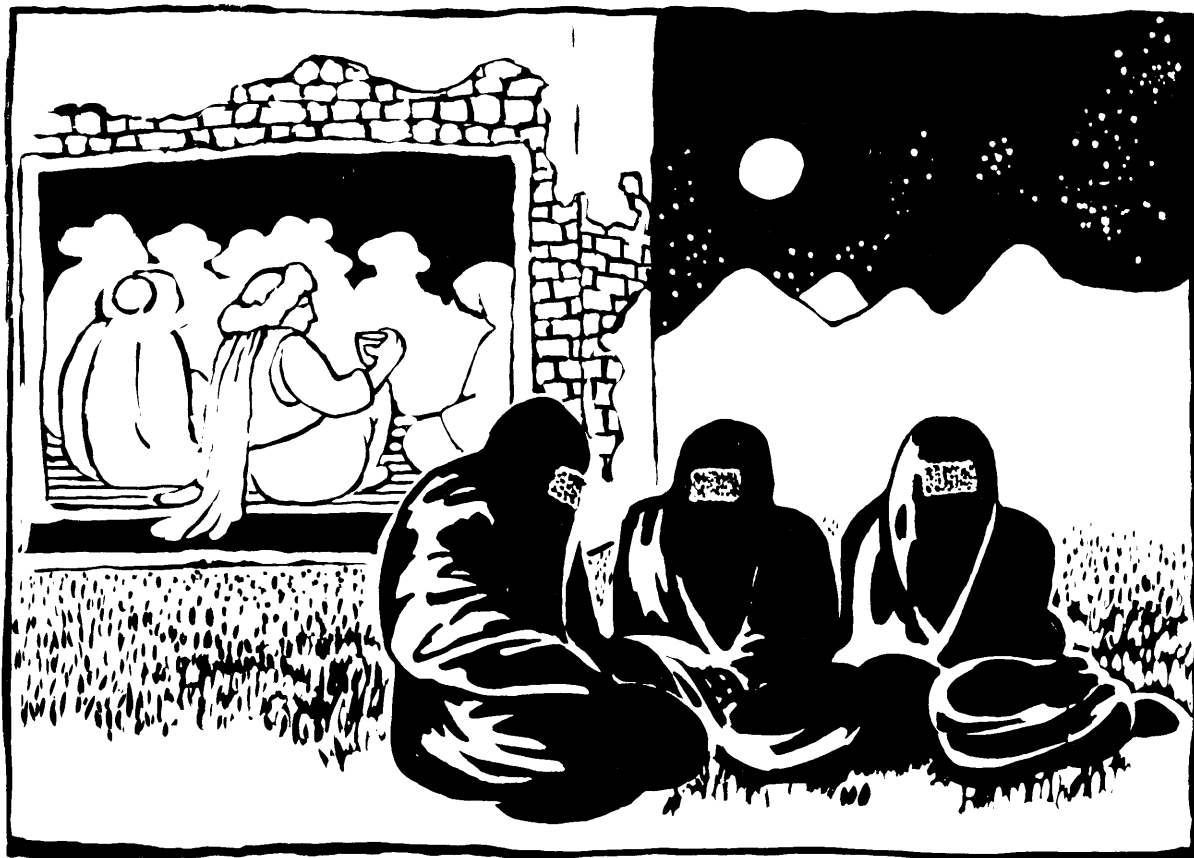
Av de kvinnor vi mötte var nomadkvinnorna de enda, som av tradition verkade ha en viss frihet. De bar färgrika broderade kläder, men inga slöjor. De följde männen på vandringarna och kunde ta tillfällighetsarbeten i städer. De var också de enda kvinnor, som själva tog kontakt med oss. — Men även bland dem såg vi kvinnor, som vände bort ansiktet eller bar slöja. Nomaderna är också fattigast bland de fattiga, så deras kvinnokultur lär väl ingen bry sig om.

— Men mörkret i Afghanistan är inte kompakt. De nakna ansiktena i Kabul blir fler och när de afghanska kvinnorna reser sig en gång, blir nog deras frigörelse av bitter nödvändighet fullständigare än vår. □

**Text och bild:
Anita Axelsson**

... några rader ur Koranen
— kvinnornas Sura. — "...en
rättskaffens kvinna ska va-
ra lydig, tystlåten och för-
tegen... — Mot dem av edra
kvinnor, som begär skändlig-
heter, skolen I tillkalla fyra
vittnen bland eder. Vittnen
dessa, så kvarhållen kvinnor-
na inomhus, tills döden tager
dem, eller Gud bereder dem
någon annan utväg..."

ur Kons Sura; "Edra hust-
rur äro som en åker för eder,
besöken alltså eder åker efter
behag, men uträtten också
något för egen räkning. Frukt-
en Gud och veten att I skolen
möta honom."



Om allt förändras kommer jag väl också att få det annorlunda

Elisabet Hedborg har nyligen kommit hem från en resa i Angola. Av de många kvinnor hon träffat där berättar här en arbetska och en medicinstuderande om kvinnans situation drygt ett år efter befrielsen från de portugisiska kolonisatorerna. OMA är Angolas kvinnoförbund, systerorganisation till SKV.

**Text och bild:
Elisabet Hedborg**

**Pulqueria Antonia Marcelino,
28, bokbinderska på Regral:**

— Jag började arbeta här på Regral redan 1966. Då var jag lärling i bokbinderi och än idag räknas jag som det. Jag gillar mitt arbete, men jag skulle önska att man kunde få lära sig något nytt och flytta runt på arbetsplatsen. Som det är nu så får man vara lärling i evighet. Det borde vara så att man lär varandra.

Här på Regral finns det faktiskt en del fördomar mot kvinnor. Det finns sådana motsättningar mellan oss arbetare. Om jag till exempel skulle få en annan typ av arbete eller mera lön för att jag kan jobbet bättre än de som kommer nya, ja, då svarar de mig: — Jaså, du vill tjäna mer pengar än din man? Det tycker jag verkligen är att nedvärdera kvinnan. Jag jobbar ju här och min man har sitt arbete, han gör inte mitt jobb här.

**Daghemskampen
också i Angola**

— Jag har tre barn, det yngsta

är ett år och det äldsta fem. Ni kan ju själva tänka er att det inte är så lätt att arbeta 8 1/2 timme varje dag med barnen ensamma hemma. På lunchen springer jag hem och istället för att äta så får jag sköta om barnen. Här på Regral får jag ingen erkänsla för att jag lämnar mina barn ensamma om dagarna för att komma hit och jobba. Jag har ingen möjlighet att ge dem ordentlig vård och omtanke. Det bästa vore förstås om jag kunde placera dem på ett daghem, men det vet jag inte hur det ska gå. De få daghem som finns tar bara hand om föräldralösa barn. Det här med daghem är faktiskt en del av den kamp vi måste föra här i Angola. De säger ju att "Kampen fortsätter och segern är säker", men jag vet faktiskt inte hur säker seger man kan förutse just när det gäller daghemsfrågan. Men jag är optimistisk.

Nu har jag helt nyligen valts in i fackkommissionen här på Regral, och det är jag mycket glad över. För jag är ju arbetare och inom facket kan jag bättre föra vår kamp.

Det viktigaste man kan göra för kvinnorna på arbetsplatserna är att se till att inte arbetarna delas upp i två klasser, en med män och en med kvinnor. Vi utför ju alla samma arbete och i kampen får det inte vara motsättningar mellan oss arbetare. Alltså får vi inte fortsätta att som nu alltid räkna kvinnorna till de lägsta kategorierna.

Inom den fackkommission som arbetarna här på Regral nyligen valt har var och en av de sex medlemmarna sin speciella uppgift. Jag har tex hand om finanserna. Vi får väl se om vi lyckas ändra på något — det viktiga är att man inte bara pratar utan handlar också. Det är praktiken som är det viktiga — inte teorierna.

Vi har ju redan socialismen i sikte här i landet och jag vill gärna att vi ska få socialism. Då kommer inga borgare att finnas kvar och inga basar heller — vi kommer att vara lika allihop. Och om allt förändras så kommer jag väl också att få det annorlunda — hemma, på jobbet, ja, över huvud taget.



Den nye mannen? Från en by i östra Angola i provinsen Mexico.

Ana Maria José de Silva, 26 år, småskolelärarinna, medicinstuderande, MPLA-militant, koordinatör för OMA-sektionen i Bairro Operario:

— Det finns flera OMA-avdelningar i vår bairro. OMA-avdelningarna består av kvinnor, som anmäler sig som sympatisörer till MPLA. Vissa kamrater avdelas sedan för att syssla med information, andra med alfabetisering eller sjukvård. Varje vecka har vi gemensamma möten för alla kvinnor som arbetar med detta. Vi deltar också i möten för hela folket, och så har vi kulturverksamhet med musik, sång och teater. På kvällarna undervisar kamrater från OMA på olika kvällskurser, tex i alfabetiseringen. Vi har också en sömnadskurs och en grupp som besöker patienter på sjukhusen.

Den politiska utbildningen är basen

Vi har haft stora svårigheter med den politiska undervisningen av våra medlemmar. Ett problem är att av alla dem som börjar på de politiska kurserna är det mycket få som slutför dem. Vi vet att den politiska utbildningen är basen för all annan verksamhet och därför måste vi ta itu med den trots att våra möjligheter är begränsade. Vi har också stor brist på kadrer, vi skulle behöva specialutbildade kamrater både på socialhjälp- och sjukvårdsområdet. Men vi har kamrater som går på socialhögskolan och när de är klara kommer arbetet på det området att förbättras.

Många av de kvinnor som under det andra befrielse-

kriget ingick i folkmilisen arbetade mest med militära frågor, och de gick sedan inte in i OMA. Många kvinnor klarar heller inte av att engagera sig så hårt. Vi har stora problem med livsmedelsförsörjningen och det leder till att det är kvinnorna som måste köa för att få mat. När det så blir dags att gå på OMA-möte är de för trötta för att gå. En viktig orsak till att det är svårt att mobilisera kvinnorna är förstås att de av tradition ska ta hand om barnen och hemmet och är mycket bundna. Kvinnorna har svårt att lämna barnen ensamma på kvällarna och kan därför inte delta i möten.

Själv har jag varit medlem i OMA under två år. Det som behövs bäst här är ett daghem men f n har vi inte mat och personal för det. □

Man gör ingen revolution med blommor

Den 25 april 1974 störtades den gamla fascistregimen i Portugal. Det var MFA — de väpnade styrkornas rörelse — som befriade landet från ett 48-årigt långt förtryck. Militärernas gevär riktades inte längre mot folket. I mynningarna lös istället tusentals röda nejlikor. Blomman som folket hälsade sina befriare med och som blev symbolen för revolutionen.

Demokratiska fri- och rättigheter infördes. Fackföreningsrörelsen, som under fascismen tvingats föra en delvis underjordisk kamp, kunde på nytt organisera arbetarna i strejker och fabriksokupationer. Censuren avskaffades. Dom fattiga lantarbetarna i söder avsatte storgodsherrarna och bildade jordbrukskooperationer. "Jorden åt dem som brukar den", blev mottot.

I städerna gick hyresgäster samman i bostadskommisioner som ockuperade tomma hus och delade ut bostäder till bostadslösa och fattiga från slummen.

Färggranna väggmålningar, affischer och klotter berättade om den nyvunna friheten och kampen för demokrati och socialism.

Idag har nejlikorna börjat vissna. Den röda färgen har fått ett oroande inslag av brunt.

Det första fria valet som hölls på tvåårsdagen av revolutionen visade en oroande svängning åt höger. Hus och gator har tvättats rena från den revolutionära kampen. Polisen skjuter åter på strejkande arbetare och fängelserna fylls återigen av politiska fångar från vänstern, medan den fascistiska polisens agenter släpps fria. Genom ekonomiska sabotage och bojkotter av bland annat jordbrukskooperativens produkter är arbetslösheten och svälten i landet större än någonsin. Detta trots att jordreformen i sig varit mycket framgångsrik

med ökad produktion och 50 000 nya arbetstillfällen. Men varorna har inte nått fram till städerna och man har förhindrat kollektiven att distribuera varorna den officiella vägen. Inflationen åter upp industriarbetarnas välförtjänta löneförhöjningar. Många är rädda för att Portugal ska bli ett nytt Chile.

Men än är revolutionen inte död. Jordreformen och nationaliseringarna av bankerna och arbetarkontrollen är stadsfästa i grundlagen.

För många kvinnor har ändå revolutionen inneburit början till en ny frihet. Nater-

cia d'Oliveira Leite och Maria de Lourdes Macheda är två kvinnor som var och en på sitt sätt kämpar för kvinnans frigörelse. Naterica, som är hemarbetande fyrbarnsmamma, tycker att kvinnokamp är detsamma som klasskamp. Det är arbetarklassens kvinnor som är mest förtryckta. Hon kan inte känna någon solidaritet med borgarklassens kvinnor. Medan Maria, som är internationell sekreterare i kvinnoorganisationen MDM, ser kvinnokampen som en viktig del av klasskampen.

Natercia:

"Jag kan inte känna någon solidaritet med kvinnor som inte arbetar."

Klockan fem på morgonen den 25 april 1974 sträckte Natercia d'Oliveira Leite som vanligt ut handen och knäppte på kristallmottagaren. Hon brukade vakna av sig själv vid den tiden. Någon väckarklocka hade familjen inte råd med, men det spelade heller inte så stor roll. Natercia var sin egen väckarklocka. För att hålla reda på tiden så att mannen som är byggnadssnickare inte skulle komma för sent till jobbet, brukade hon lyssna på dom tidiga morgonnyheterna. Hon sträckte sig försiktigt så att hennes fyra döttrar som låg i samma säng inte skulle vakna.

Men denna morgon kom inga nyheter. Istället spelades musik. Men inte den vanliga skvalmusiken utan politiska sånger. Sånger som var förbjudna under fascismen. Det var första gången Natercia hörde "Grandola", sången om det enade folket i staden med samma namn, spelas i radion.

Drygt fyra timmar tidigare, då Natercia och hennes familj



Natercia och hennes två äldsta döttrar, Maria José och Fernanda Emmanuela, utanför bostaden.

ännu låg och sov, hade militärkuppen, som störtade den gamla fascistregimen, börjat. Grandola var signalen till revolutionen.

Natercia berättar om kuppen och vad den betytt för henne. Om befrielsen hon känt den där morgonen för drygt två år sedan. Om hur hon engagerade sig politiskt. Deltog i demonstrationer, delade ut flygblad och gick på möten. Hur hennes man hade försökt hindra henne. Han ansåg att hennes plats var i hemmet. Politiken skulle hon lämna till männen. En gång hade han med våld försökt släpa hem henne från en demonstration, men då hade hon tagit plakaten med hammaren och skäran till hjälp och gjort

sig fri. Bokstavligt.

— Jag kunde inte förstå varför jag skulle finna mej i att bli förtryckt hemma när förtrycket äntligen höll på att upphöra ute i samhället. När han hotade med att slänga ut mej från hemmet, sa jag åt honom att packa istället.

— Men nu har vi flyttat ihop igen, fortsätter Natercia. Fattiga människor har inte råd att skilja sig. Vi är inte gifta så något underhåll kunde jag inte räkna med. Jag har aldrig velat gifta mej. Jag är inte religiös och jag tror inte att det är genom äktenskap man tjänar kärleken och lyckan. Men vi har det bättre med varann nu. Han har lugnat sig.

Natercia bor med sin familj

i ett slumskjul på en bakgård i Lissabon. Det regnar ute och fukten tränger in genom tegelväggarna som nödortfött tättats med pappkartong. Natercia har lagt tidningar på jordgolvet för att suga upp den värsta vätan. Två sängar, en pinnstol och ett av sockerlådor ihopsnickrat bord utgör möbleringen. På väggen hänger mannens såg. Han har gått arbetslös dom sista två månaderna.

— På sätt och vis har vi fått det sämre nu än vi hade det innan kuppen, säger Natercia. Maten har blivit så dyr att vi ibland inte har råd med det allra nödvändigaste. Min äldsta dotter har varit hemma från skolan en längre tid bara för att vi inte har råd att skaf-

fa skolböckerna hon behöver. Häromdagen fick jag ett brev från rektorn där han hotade med att jag skulle få böta 100—250 escudos om inte flickan kom till skolan. Men hur ska jag kunna göra det när jag inte ens kan betala dom 80 escudos som böckerna kostar?

Natercia tänder en gasolampa. På bordet ligger ovikta kuvert och små färgbilder med motiv ur människans historia. Ett jobb som Natercia skaffade sig när hon och mannen flyttade isär. För tusen färdigvikta, ihopklistrade kuvert med tre färgbilder i varje tjänar hon 65 escudos. Det är det familjen lever på nu. Medan vi suttit och pratat har yngsta dottern vaknat. Hon är två år och jämngammal med revolutionen. Gråtande och hostande kryper hon upp i mamas knä.

— Jag hoppas att mina barn ska slippa leva i samma fattigdom och förnedring, som jag själv tvingats göra, säger hon medan hon försöker trösta den minsta. Det är det kampen gäller. Det är vi fattiga kvinnor som är värst förtryckta. Borgarklassens kvinnor och överklassens lever gott på sina män. Dom behöver inte jobba. Istället suger dom ut oss fattiga som billig arbetskraft i hemmen. Hembiträdena är en av dom mest förtryckta grupperna i samhället. Dom har inga reglerade arbetstider. Måste alltid finnas till hands och passa

upp. Medan madamerna är ute och shoppar och dricker vin hos varandra. Många tvingas lämna bort sina barn för att borgarkärringarna inte kan ta hand om sina egna.

Natercia blir arg när jag för kvinnokampen på tal. För henne är det detsamma som klasskamp. Hon kan inte känna någon solidaritet med kvinnor som inte arbetar. Själv har hon slitit i hela sitt liv för att överleva. Hennes två äldsta döttrar 12 och 11 år måste hjälpa henne med kuverten för att dom ska komma upp i nödvändiga tusen kuvert om dan.

När vi tar farväl visar Natercia oss på sina närmsta grannar. Till höger ett flott nybyggt våningshotell, där välklädda kvinnor trippar ut genom entrédörren som hålls upp av en vaktmästare. Till vänster en kyrkogård.

— Här bor vi inträngda mellan fascisterna och döden, skrattar Natercia.

Maria:

"Man kan inte tala om jämlikhet så länge mannen enligt lagen fortfarande bestämmer fritt över husrens liv."

— Man gör ingen revolution med blommor.

— Man gör heller ingen revolution om halva befolkningen uteslängs på grund av att dom råkar vara födda kvinnor. Ordet är Maria de

Lourdes Machedas. Hon vet vad hon talar om. Maria har länge varit med och kämpat för kvinnans frigörelse. När kuppen kom trodde hon att mycket skulle förändras, men machismen, det portugisiska kvinnoförtrycket som har sina rötter djupt nere i katolska och fascistiska föreställningar, lever fortfarande starkt kvar både hos män och kvinnor.

Vi träffar Maria i MDM:s (Movimento Democrático de Mulheres) lokaler i ett hyreshus i centrala Lissabon. MDM är en partipolitiskt obunden kvinnoorganisation, men många sympatiserar med kommunisterna. I ett angränsande rum pågår en debatt om fria aborter. Man diskuterar ett TV-program som väckt stor uppmärksamhet där anonyma sjuksköterskor vittnat om aborter dom hjälpt till att utföra. En handling som bestraffas med långvariga fängelsestraff både för den som utfört aborten och den som genomgått den.

— Det finns ingen statistik av naturliga skäl på hur många illegala aborter som genomförs i landet, säger Maria. Men det skulle inte förvåna mej om det rör sig om en abort per nyfött barn. Här i Portugal har kvinnan inte ens rätt till abort om det är fara för hennes eget liv. Vi driver abortfrågan men det är svårt i ett katolskt land där abort jämförs med mord. Någon preventivmedelsrådgivning existerar heller inte. Det finns visserligen p-piller. Men dels är dom väldigt dyra. Dels känner få till det.

Maria har varit med i MDM sedan starten 1969. Under fascismen tvingades dom föra en underjordisk kamp. Medlemmar värvades genom hemliga samtal i hem och på arbetsplatser. Flygblad stencilades i källarlokalerna och klistrades upp nattetid. 1973 blev Maria tagen på bar gärning en



SVERIGE I TIDEN 1900-1920



Kulturhuset är fyllt av en jätteutställning som ger en bild av Sverige i början av århundradet — vår kulturhistoria, konst, musik, litteratur, teknik mot en bakgrund av politiska och sociala händelser. Pågår t o m november.

FÖRFATTARNA, MINNET SVIKER — miljöer av Björn Lövin, TEKNIK OCH SAMHÄLLE, STADSHUSET, ARBETETS SÖNER OCH STADENS FÄDER, SKÖNHET FÖR ALLA, LJUS ÖVER LANDET! Folket och kulturkampen, BILDKONSTEN — tradition och förnyelse.

•KULTURHUSET•SERGELS TORG•STOCKHOLM•

natt när hon höll på att klistra upp ett plakat på en husvägg. Hon fördes till arresten. I cellen bredvid satt några prostituerade. Prostitutionen hade plötsligt blivit olaglig för att renlevnaden inte skulle ifrågasättas i polisstaten. Men det var bara för syns skull. I allmänhet släpptes gatflickorna i god tid innan kvällens kommers började.

Men Maria släppte dom inte. Hon fördes till det beryktade Caxias-fängelset, där fascistregimen förvarade politiskt oliktankande. En månads isoleringsstraff blev påföljden för hennes nattarbete. För att inte bli tokig skurade Maria cellen tre gånger om dan och broderade fängelse-lakan. Böcker var förbjudna, men Marias oskyldiga kvinno-sysselsättningar ansågs inte som farliga.

— Ibland kan det vara en fördel att vara kvinna, säger Maria och ler sarkastiskt åt minnet. Jag tycker att vi ska vara rädda om och stolta över vår kvinnokultur. Men den får inte användas emot oss. Vårt arbete är lika viktigt som männens.

Maria är kontorist på en fabrik. Hon har samma lön som sina manliga kolleger. Det är ovanligt, men å andra sidan stannar männen aldrig länge på ett sånt jobb. Dom blir befordrade. Man kan inte tala om någon likalönprincip när man samtidigt håller lönerna nere i dom typiska kvinnoyrkena, tycker Maria.

— Det är så mycket som måste förändras innan man överhuvudtaget kan börja tala om jämlikhet mellan könen, fortsätter hon. Enligt familjelagstiftningen, som är en gammal kvarleva från fascismen, bestämmer mannen fortfarande fritt över sin hustrus liv.

— Så kan han t ex förbjuda henne att förvärvsarbeta. Dom flesta arbetsgivare fordrar skriftligt godkännande från mannen innan en kvinna



Maria de Lourdes Macheda, internationell sekreterare i MDM.

anställs. Skulle en kvinna trots mannens nekande lyckas få en anställning är det tillräcklig orsak för skilsmässa.

— En kvinna får inte använda preventivmedel utan mannens godkännande. Till helt nyligen fick en kvinna inte resa utomlands utan skriftligt intyg från mannen.

— Mannen har också rätt att bestraffa kvinnan om hon inte är "överens" med honom. Ren misshandel är visserligen förbjuden, men för att det ska gå att bevisa fordras att ett utomstående vittne åsett misshandeln.

— Mannen har all rätt över barnen och familjens ekonomi. Mannen... Mannen...

Maria talar med glöd om alla orättvisor och förnedringar kvinnor utsätts för. Det är en äkta vrede hon visar. Inte mot männen. Dom är en produkt av samhället dom med. För att det ska bli någon ändring måste kvinnorna medvetandegöras om det förtryck dom utsätts för, bli aktiva samhällsmedborgare som kräver sin rätt. Kvinnans frigörelse är också mannens. Kvinnokampen är en del av klasskampen. Kvinnan kan aldrig bli frigjord under kapitalismen. Men det kan heller aldrig bli någon verklig socia-

lism utan kvinnans frigörelse, menar hon.

— Vi tycker att det är farligt att isolera kvinnokampen. Därför går vi sällan ut med egna manifestationer i MDM, fortsätter Maria. Vi ser på vår organisation i första hand som en genomslussport. Många kvinnor är rädda för att själva ta något initiativ. Men hit vågar dom komma. Att följa med en väninna till ett kvinnomöte verkar inte så farligt. Dom kan ta med sig barnen och mannen behöver inte få reda på det. Det gäller att väcka den vrede som finns, sedan fortsätter många i byalag eller i olika politiska organisationer. Vi försöker också att få kvinnorna på arbetsplatserna att bli fackligt aktiva. Vi var med och startade sjuksköterskornas organisation. Därför är det inte så viktigt hur stor vår organisation är. Huvudsaken är att vi når ut.

Mötet i det angränsande rummet är slut. Det går inte att hålla på så länge eftersom dom flesta måste hem och laga middag till männen. MDM:s verksamhet är i stort sett hänvisad till tider som inte inkräktar på kvinnornas hushållsarbete. Kvällsmöten är sällsynta och dåligt besökta. □

Anna-Lena Lund
— Rosa Casas:

Kvinnokamp i Spanien

När Spaniens kvinnor i juni går till val får de äntligen tillfälle att tala — och deras röster kommer att våga tungt i den spanska politiken. Den spanska kvinnan har lärt sig av historien — en historia och ett idag som gjort henne medveten om att frigörelsen inte kommer av sig själv — den är något man kämpar sig till.

Och de kämpar — direkt och aktivt, i fysisk närkamp med polisen, de kämpar mot diskriminerande lagar och mot allt det förtryck som det spanska samhällets struktur lagt på deras möjligheter.

Nu går kvinnorna till attack mot det förgångna — de vill ha skolor för sina barn, gratis och åt alla! de vill ha daghem — och bra sådana, de kräver byggplanering, elektricitet och vatten i allas hem.

De kämpar med beslutsamhet och styrka... med en knuten näve mot framtiden!

De kvinnoorganisationer som har växt fram samlar i huvudsak kvinnor från textil- och metall, men också andra yrkeskategorier, kvinnliga studenter och ett ökande antal hemmafruar.

Under *Internationella kvinnåret 1976* gick många organisationer samman i en *enhetsfront*, i vilken också katolska kvinnoföreningar ingick. Man undvek skillnader i ideologi och kampprogram samt beteckningar som "feminism", "politisk verksamhet" eller "revolutionär rörelse". Detta för att kunna enas på samma bas och föra fram primärkraven i ett program som i korthet innebär: — total jämställdhet mellan män och kvinnor på arbets-

platserna, inom social förvaltning och den offentliga sektorn,

— eliminering av de diskriminerande, uråldriga lagar som gäller för kvinnan

— granskning och revidering av de "myter" som, speciellt inom undervisningen, framställer kvinnan som ett "objekt"

— fri skilsmässa

— fri abort

Idag är kvinnorörelsen delad i framför allt två fronter: dels de som menar att kvinnokampen inte kan ses isolerad i demokratiseringsprocessen. Man menar att genom "dubbel militarism" uppnås målen snabbare och att likhetsteck-

net mellan man och kvinna, sida vid sida, i politik och



klasskamp är en självklarhet.

Den andra fronten ansluter sig till IV:e Internationalen och menar att "mannen är kvinnans fiende". Den gruppen talar om kvinnan som en exploaterad klass — förutbestämd för utsugning och förtryck.

Gruppen ger ut tidskriften *VINDICACION FEMINISTA* under redaktion av Carmen Alcade och Lidia Falcón.

Den katalanska kvinnoorganisationen *Associacio Catalana de La Dona* bildades i maj 1976 efter en stor kongress i Katalonien. (K. utgör de fyra nordöstra provinserna i Spanien)

Efter kongressen "Las primeras jornadas por la liberación de la mujer" växte den katalanska föreningen snabbt — i maj var man 4 000 — och idag ingår man som en politisk faktor i *Asamblea de Cataluña*.

Under trettioalet var Katalonien en självständig, socialistisk stat som hade genomfört arbetskollektiv i fabriker i Barcelona och jordbrukskooperativ på landsbygden. 17 000 kvinnor var då organiserade i den anarkosyndikalistiska organisationen *Mujeres Libres*.

Den kvinnolagstiftning som genomfördes var en av de mest radikala som vi haft i Europa — och dessa lagar vill *Associacio Catalana* återinföra.

Sex års fängelse för otrohet

När *Maria Angeles Munoz*, en kvinna i trettioårsåldern, anklagades av sin man för otrohet och när mannens föräldrar krävde vårdnaden om den sexåriga dottern Yolanda, vägrade Maria att lämna ifrån sig flickan.

Hon stämdes inför domstol med hot om fängelse. Påföljden varierar från sex månader till sex års fängelse.

Maria Angeles' fall är bara ett exempel av många, många där en föräldrad lagstiftning klämmer kvinnan och barnen mellan kyrka, familjetraditioner och den av lagen omhuldade "machoismen".

Marias fall kom att intensifiera kvinnokampen under några veckors aktiv, militant kamp i Barcelona. En solidaritetsaktion med 6 000 kvinnor på Ramblas skingrades med skottlossning av polisen. Två dagar senare stängde 60 kvinnor in sig i en kyrka i Marias kvarter — som en solidaritetsmanifestation. När de kom ut efter några dygn mötte många kvinnor upp och tågade genom kvarteret med slagord och banderoller. Några kvinnor hade fäst en skylt på bröstet med texten: "jag är också otrogen" — en modig utmaning.

När polisen tillkallades drogs demonstrationen samman — de kvinnor som hade barn med sig uppmanades att lämna tåget — de andra stod kvar stilla och ropade "enhet, enhet — solidaritet!". Polisen drog sig tillbaka och höll sig på avstånd. Demonstrations-tåget gick vidare till Marias bostad där man höll ett stort utomhusmöte för att organisera den fortsatta kampen.

Man beslutade att manifesteras utanför rådhuset följande dag. Där inne skulle Maria yttra sig om sina skäl att inte lämna ifrån sig sin dotter.

Vi var där — och vi var många! Vi meddelade att vi



Från demonstrationen för Maria Angeles. På plakatet står: "Jag har också varit otrogen".

inte tänkte lämna platsen utanför rådhuset förrän Maria kom ut och tillsammans med sin advokat förklarade vad som beslutats. Slagorden skallade, "ned med machoismen", "bort med de diskriminerande lagarna", "jämskillighet och frihet för kvinnan" "Yolanda hos sin mor", "solidaritet med Maria Angeles" och "kvinnan låter sig inte nöja med reformer" — tre dagar efter det nya och mycket kritiserade reformförslaget röstats igenom i Cortes.

Vi stod där i fyra, fem timmar. Maria kom ut och meddelade att hennes advokat inte fått vara med under förhandlingarna — att ingenting definitivt beslutats — att man skulle ta upp fallet igen om några veckor. När jag lämnade Barcelona två månader senare förhållades fortfarande ärendet och det är ännu idag inte klart.

Och som Maria Angeles

själv sade utanför rådhuset: "Kamrater, tack ska ni ha. Min kamp fortsätter!"

Ockupationen gjorde mig medveten

I somras var *Motor Iberica* i strejk — en verkstadsindustri i Barcelonas utkant. Strejken varade i fyra månader och det mest uppmärksammade var kvinnornas insats. Under sommaren beslöt de strejkande arbetarnas hustrur att själva gå aktivt ut i kampen.

Trehundra kvinnor och många barn ockuperade St. Andreu-kyrkan och där höll de ut under en månad innan polisen efter upprepade försök lyckades driva ut dem med tårgas och batonger.

Den här kyrkoockupationen förändrade konkret många kvinnors situation och höjde deras medvetenhet. De flesta av kvinnorna kände tidigare inte till något annat än hemmets fyra väggar och de upp-

täckte nu att deras tillvaro var möjlig att förändra.

I kyrkan levde de ett kollektivt liv, man fördelade matlag, man organiserade kurser i olika ämnen och man diskuterade kvinnans roll i klasskampen. Så här säger några av dem idag:

"När vi började ockupationen hade vi ingenting med oss, vi ville inte att polisen skulle misstänka oss. När vi väl var där så regnade solidariteten över oss. Hade det bara varit fråga om madrasser och filter hade vi kunnat hålla ut ett år.

I kyrkan delade vi allt. En zigenerska kom till oss med en peseta, och en gammal dam gav oss 3 000 pesetas — det var hela hennes pension. Och en kvinna gav oss fem buljongtärningar, litet spaghetti och en lök till en soppa. Det var en obruten kedja av solidaritet som aldrig tog slut.

Vi höll möte varje dag där vi

fördelade matlagningen, städningen och barnpassningen..."

— — —

"Jag gick med när dom kom och sade att alla kvinnorna skulle samlas för att se om vi kunde hjälpa våra män på något sätt. Jag trodde inte att det skulle ta så många dagar, men Gud gav mig kraft att orka. Och när vi ockuperade kyrkan fick jag höra mässor så att det räcker i tre år..."

— — —

"Jag har två barn. Förr kände jag mig så ensam så att jag ville ha ett barn till, men då ville inte min man. Men nu när han har sett mig så kamplysten så vill han plötsligt att vi ska ha fler barn. Han tror visst att jag ska gå med i stadserillan och tänker väl att bästa sättet att bromsa mig är ett barn. MEN JAG ÄR BEREDD ATT GÅ MED BAR-

NET PÅ ARMEN VARTHELIST DET KRÄVS AV MIG!

Våra män måste också lära sig mycket nytt... min man fick städa och ta hand om våra barn, göra iordning mat och tvätta kläder.

Efter ockupationen har jag känt mig som ett litet barn... jag har upptäckt så många nya saker, och jag tänker på ett helt annat sätt. Jag vet att det finns olika partier, men jag har inte bestämt mig för något av dem än. Vad jag tänker göra, det är att gå till stadsdelsföreningen, det blir första steget för mig..."

Idag går man ut i manifestationer för fria preventivmedel. Helt nyligen stoppades en demonstration i Madrid där tusentals kvinnor delade ut flygblad och broschyrer med allmän information och upplysning. Kvinnorna krävde att man ska "stoppa sex-smusset" och för detta riskerar de åtal och böter.

Inför valet i sommar, de första på fyrtio år, är kvinnan en betydande maktfaktor. Men inför den förvirrande blandningen av partier och koalitioner i den spanska valpropagandan är det svårt att finna någon form att på ett konkret sätt föra fram ett program för kvinnokampen.

I den Congress som efter valet ska ge riktlinjer för det spanska samhällets utveckling verkar möjligheterna små.

I en intervju med partiledare för 36 olika partier avslöjas att endast fem av dem tar upp kvinnoproblem.

Av dessa är en kvinna som levtt i exil under många år, och två av dem är ledare för vänsterpartier som knappast kommer att legaliseras och ställa upp i valen.

Om kvinnan vill uppnå sina mål — då måste hon själv genomföra dem! ■

1962 var antalet yrkesverksamma kvinnor i Spanien endast 13,5 % — fram till 1980 beräknas siffran stiga till 22 %.

Under många år har den spanska kvinnan förtryckts av Kyrkan, Falangen och den omhuldade "machoismen".

En föräldrad lagstiftning har placerat henne i centrum för Hemmet och Familjen.

En spansk kvinna är diskriminerad på arbetsplatserna — få av dem får någonsin möjlighet att utnyttja en yrkesutbildning — de daghem som finns är för få och för dyra.

En spansk kvinna måste ha sin mans tillstånd för att söka arbete — för att begära pass, och för att få resa utomlands.

Skilsmässa existerar inte — man talar om "separation".

Under separationen fortsätter mannens totala dominans över kvinnan — han kan stämma henne för otrohet, vilket i Spanien faller under strafflagen (själv kan han däremot leva tillsammans med en annan kvinna) — vårdnaden om barnen tillfaller automatiskt mannen när de fyllt sex år.

A b o r t är förbjuden i strafflagen, även vid medicinsk indikation. All försäljning av och information om preventivmedel är förbjuden i lag. Man räknar med att över en halv miljon kvinnor årligen genomgår en abort — med allvarliga fysiska och psykiska följder.

Den ökade industrialiseringen har medfört större behov av kvinnlig arbetskraft i produktionen — men fortfarande är den spanska kvinnan, speciellt om hon är gift, utnyttjad på arbetsplatsen. Något socialt skydd existerar knappast.

LÄSBILAGA

Att läsa är så mycket. Hämta kunskap. Ha roligt. Lära sig något om andra. Lära sig något om sig själv. Försvinna bort i dagdrömmar. Vakna till insikt om verkligheten. Läsning kan vara passiv konsumtion. Läsning kan vara aktiv handling. På de följande sidorna får du lite lästips inför sommaren: lite kunskap, lite förströelse, lite dagdrömmeri, lite uppvaknande... Välj själv. Vi börjar med en presentation av Sonja Åkessons samlade dikter — som faktiskt innehåller allt det här. Dikter att bära med sig i vardagen... Vi hade planerat att årets "Läsbilageporträtt" skulle handla om Sonja — men nu blir det i stället ett minnesporträtt. Det känns tomt — men samtidigt är tomrummet fyllt av hennes närvaro, allt det hon lämnat kvar åt oss i sina verk.



En värk att anpassa

Sonja Åkesson dog den 5 maj 1977. Hon blev 51 år gammal. Hennes vänner berättar att hon in i det sista, trots tröttheten, var aktiv, tog del. Hon visste att hon inte hade mycket tid på sig och hon ville ordna upp allt, så långt hon orkade. Inför döden som inför livet var hon känslorik, osentimental och klarsynt.

En av hennes sista uppgifter var att ordna sin litterära kvarlåtenskap. För ett par år sedan utkom hennes samlade dikter. Hon hann också redigera sina prosatexter före sin bortgång.

"En värk att anpassa" kallade Sonja Åkesson det band som innehåller hennes dikter från 1957 till 1965. (Man kommer att tänka på boktiteln till den unge Karl Marx skrifter: "En värld att vinna.")

När hon funderade på vad hon skulle ta med, berättar hon i förordet, mötte hon Göran Sonnevi som sa: "Jag tycker man ska stå för det man gjort." Så alla dikter kom med, utom en, som hon karakteriserade som "ordsvammel".

Man hade glömt, märker man när man läser hennes dikter nu, att det dröjde ganska länge innan Sonja Åkesson blev "vår" Sonja. En hel del är — tycker man nu — 50-talistiska ordfynd, lyckade formuleringar, fragment. Men

visst finns redan här Sonja Åkessons skärpta iakttagelse, hennes förmåga att ta in hela verkligheten men bara uttrycka de detaljer, som lyfter fram den till en levande och originell bild.

Jag menar inte att hon ville vara originell; men det fanns inom henne en sådan rädsla för banaliteter och schabloner, för trötta och slappa uttryck att hon gick mycket långt för att få orden att återfå sin verkan. Hon var givetvis, som vi, tvungen att använda de ord som finns, men det var i hennes sammanställningar som något hände. Hon plockade dem och satte dem samman så att de måste slå upp i våra ögon, sinnen och känslor.

Liv är motsats till förstelning,

död, men döden finns långt inne i livet. På den smala eggen av insikt balanserar de flesta diktare sin verksamhet. Det kan förefalla som om Sonja betalade sin insikt orimligt dyrt. Som om hon levde sitt liv alldeles skyddslöst; som om dikterna var det enda skydd hon kunde bygga upp kring sin alltför stora öppenhet.

Som många som vuxit upp på landet låter hon också naturen uttrycka skräcken: "Hemligt" väntar i gläntan med stygga ögon, den ondsinte igelkotten flås.

**"Bergstopparnas förvirrade folk med svår andedräkt
de dunkla tunnlarnas ruvande spejare"**

som tror sig vara seende finns med redan i debutsamlingen "Situationer", 1957. Ändå är det rätt mycket i denna tidiga poesi som inte nödvändigtvis behöver vara skrivet av Sonja Åkesson.

Men redan i "Glasveranda", 1959, finns nidvisor, som är typiskt Åkessonska, med den plötsliga brytningen, som en pisksnärt.

**Prydligt halsband. Vacker tass.
Svansen full av förälskelse.
Vill ju bara leka, nafs lite
kring de rara benen!
Är väl nästan bara valp
under raggen.**

ur Kavaljer

Detaljerna blir allt konkretare, hämtade från vardagens nedspillda bord:



Hon frågar i spalten och får till svar
att sådant är livet.
Kärlekssteken svalnar och
såsen blir seg.
Barn blir till dödkött.

Ur Hjärtesak

Så kommer de första dikterna
man verkligen minns:

Banvaktens jänta hade ingen
själ,
hade bara hjärta, galla, nerver
och ett fräknigt tryne.

ur Självporträtt

Nu hade "Leva livet" kommit
ut, 1961. Många lyssnade och kände igen sig:

Vara Vit Mans slav.
Vit Man vara snäll ibland,
javisst
dammsuga golven och spela
kort
med barnen i Helgen.
Vit Man vara på för Jävligt
humör
och svära fula ord
många dagar.
Vit Man inte tåla stekad Mat.
ur Äktenskapsfrågan

Hennes *Självbiografi* ur "Husfrid", 1963, har blivit klassisk, den som börjar:

Jag lever ett lugnt liv
på Drottninggatan 83 a på
dagarna.
Snyter ungar och putsar golv
och kopparpottor
och kokar rotmos och pölsa.

Omärkligt erövrar hon sitt mäs-
terskap, i "Vänner" (En vän — det
kan vara en röst i telefonen...) och i *Kryckor* ("Man kunde nästan skratta åt det/om det inte vore så/att man i stället ville gråta") ur "Ute skiner solen", 1965. Hon glider försåtligt allt närmare det hon vill inringa eller tar hårda skär, som en skridskoåkare, fram och åter, närmare, närmare. Vändan blir läsarens.

Nu börjar hon sitt klippande ur dagstidningar och veckotidningar. Allt säkrare matchar hon absurditeterna mot varandra, tvingar oss att se det vanvettiga i det vi dagligen läser utan att reagera, ställer samman bilder i ord. Hon blir allt personligare, som i *Utvägar*, och samtidigt berör det hon skriver om allt fler, därför att hon går djupare.

Ibland ligger Skulden och sover.
Det är då man — nej!
Den spetsar örnen.
Den ömkar sig.
Ylar.

Den har inget hem.
Ingen vill ha den...
Gud vill inte ha den.
Det kan inte vara annat än prat
att Gud vill ha den.
Men den lever.
Den måste ha sitt.

ur Skulden

Ett liv att avverka

"Ett liv att avverka" heter samlingen av dikter från 1966—1974, ur diktsamlingarna "Jag bor i Sverige", 1966, "Pris", 1968, "Ljuva sextital", 1970, "Dödens ungar", 1973, och "Sagan om Siv", 1974. I dem finns hennes prosalyrik med men inte rena prosastycken, med undantag för uppsatsen "Jag bor i Sverige".

Hon visar alltmer sin egenart i ett språk som är en blandning av fräckhet, desperation, resignation, motsägelser, ofta förrädiskt insatta i ombonad hemmiljö.

Hemma hos oss är det så här:
Vi trummar mot bordsskivor.
Vi tuggar sönder nagelrötter.
Vi suckar.
(Vi tål inte höra varandras
suckar.)

Vi dallrar som aladåber, min
man och jag.
Vi gräver olustigt i varann.
Vi tuggar sönder varann.

ur Hemma hos oss

Hon tar allt skickligare ut kontrasterna mellan verkligheten och den idyll som påtvingas oss, inte bara utifrån, av tidningar och teve, utan framför allt genom våra egna föreställningar, som ska skydda oss från skräcken.

Hon börjar ge upp duktighetskravet och tror knappt själv på sina försäkringar:

Åkej.
Jag är misslyckad.
Åkej.
Jag klarar inte upp det här.
Åkej.
Jag har en annan rytm.
Åkej. Åkej.

Åkej åkej
jag ska försöka bättra mej

åkej åkej
och verkligen ägna mej
verkligen engagera
och vara på ett jättefint humör
åkej

åkej
jag passar ändå ingenstans
jag går och knyter mej
Ur Åkej

Hennes uppräkningsor blir alltmer suggestiva besvärjelser kring svenskt sommarliv, svenskt pensionärs- och hemmarliv, svenskt helg- och vardagsliv. Hon ropar om hjälp men alla går bara omkring

— i era sjaletter och skinnvästar och nylonrockar och portföljer och bastkorgar och bottiner och paraplyer och handskar

bara går omkring
och inte gör något.

ur Öron

I "Pris" fulländar hon sin klipp- teknik; schablonerna svävar fritt:

Gör livet rikare och
meningsfullare
**GÖR DET SPEXIGT, SEXIGT,
UPPKÄFTIGT, POPPIGT**
Festliga människor behöver
inte sprit för att trivas
ur Fantasifylld korv

Nu får det vara **SLUT PÅ
DALTET** (säger fångvården)
**TRUG MAGE ÄR INGENTING
ATT LEKA MED.**

I "Ljuva sextital" kommer många av de dikter där det känns som om Sonja Åkesson talade för en själv, för var och en av oss, för vilka hennes dikter blivit nödvändiga.

Finns ingen värld
som inte är vägg
som inte är tak
som inte är fasta marken.

Trygg sitter jag på svansen.
Trygg sitter jag på trygga
slutet —
fötterna i fasta trygga golvet.
ur Trygg

Men trygghetsbesvärjelsen räcker inte långt. Hennes ironi — eller försvar — mot den beskäftiga vanligheten och den vanliga beskäftigheten blir alltmer dräpande. Mot tryggheten, mot den gängse, det kloka och enda förnuftiga för hon orons talan. Hon blir allt säkrare i sitt försvar för osäkerheten.

Pinnstoln gör aldrig som
hunden:
står där med svansen mellan
benen.
Får den sitta emellan,
pinnstoln?
Får den sitta i klistret,
pinnstoln?
Det är ingen som kör med
pinnstoln!
Pinnstoln står pall i alla väder.

Pinnstoln!
Pinnstoln är av den gamla
stammen.
Den tar sig inga friheter,
pinnstoln!
Den flyger inte längre
än vingarna bär
pinnstoln!
ur Ode till Pinnstoln

Vid ett besök på Sandvikens Jernverk 1969 låter hon smältan växa ut till en symbol för våra hjälplösa liv (småningom svalnar vi, ja/ Sker det snabbt eller sker det långsamt? / det finns alltid metoder att rå på oss.) Intrycken från Jernverket finns också med i dikten om mamman som satt i en travers och sparkade och läste Kalle Anka. Än en gång konstaterar hon hur vi talar helt förbi varandra: dikterskan, taxi-chauffören, fackordföranden, arbetaren. I den fragmentteknik, som hon behärskar suveränt, låter hon många tillvaror pågå samtidigt i *Uppbehåll*. Hon köper en pocketbok, dricker kaffe på kondis, lyssnar på en jukebox som sjunger om "lyckan att vara tillsammans" medan hon läser:

"att av de omkring ettusen miljoner barn, som nu lever i världen, kommer sexhundra miljoner aldrig att uppnå vuxen ålder..."

I ett kannibalistiskt inälvsspråk skildrar hon hur två människor förtär varandra:

Jag sjuder dej
kokar dej
grillar dej
gör lungmos
blodpudding
leverplättar —

Dikt till musik

I "Dödens ungar", 1973, mörknar det ännu mer:

Ofta önskar jag att jag vore död
(vad ska jag leva för, plågas
och plåga?)

Skorstenspipor sticker upp
som ur förslummade
krematorier.

Oftast önskar jag att jag vore
död.

I "Sagan om Siv", 1974, använde Sonja Åkesson det japanska versmättet haiku. Det är ett formellt grepp för att — inbillar man sig — nå största möjliga förenkling och avskalning runt dessa ensliga vandringar och intryck:

Modlös ända ut
i nästippen Stirrar mot
gräfontret Småregn

Grubbla inte Siv
Sitt bara stilla stolen
har en skön rundning.

Ingen att lita på
utom sig själv Sig själv!
Ack just den rätta!

Man är tacksam för att Sonja Åkessons dikter finns samlade: när man läser dem i sin helhet står det verkligen klart hur unikt, starkt och koncentrerat hennes verk blev. Vad hon givit oss, att identifiera oss med, att hämta styrka ur. Hur mycket hon vågade. Hennes död känns mindre grym.

Detta gäller Sonja Åkessons verk. Helt nöjd med förlagets insats är man inte. Om man vill nå ut till fler än de redan frälsta — varför finns då inga som helst upplysningar om Sonja Åkesson i ett för- eller efterord? Det är inte likgiltigt när hon föddes, var hon växte upp, när hon flyttade och vart, hur gammal hon var tex 1967. Inför den prosautgåva, som planeras, hoppas man att förlaget kompletterar med denna självklara introduktion till hennes författarskap.

*

Vintern hade varit lång. Våren kom sent och var mycket vacker. Den dag då Sonja Åkesson begrovs på Skogskyrkogården var varm och lite blåsig. Trädens grönska var ännu späd, trots att det var långt framme i maj. Men vårens vända var över. Sommaren väntade.

Katja Waldén

Anais Nin: Dagbok 1931—34, 1934—39

Trevi 1975, 1976

När Anais Nin var elva år och hennes far, en berömd pianist, lämnade familjen, började hon skriva dagbok. Den lär omfatta 150 delar — 15 000 maskinskrivna sidor. 1966 började dagboken publiceras i USA. Två avsnitt, de som behandlar åren 1931—34 och 1934—39, har utkommit i utmärkt svensk översättning av Britt Are-nander.

För Anais Nin är dagboken ett opium, den enda säkra tillflykten i ett liv, där alla är trolösa och hon tvingas spela så många roller: förtjuserskans, den uppmuntran-de, glada, livgivande. Dagboken är det enda ställe där hon kan va-ra sig själv och sann. Men hindrar den henne att leva sitt eget liv, skriva de böcker hon borde? Det anser hennes psykoanalytiker och hennes vänner, bland dem Henry Miller.

Man läser hennes Dagbok alltmer gripen. På alla dess 320 sidor står nästan inget — jo, en mening — om den politiska situationen under dessa ödesår, då fascismen och nazismen rustar upp. Ändå är den ständigt närvarande i den-na lilla klick av intellektuella och konstnärer, som träffas i Paris. Alla är lika intensivt besatta av den livsformulering som deras verk är. Men Anais Nins självpå-tagade uppgift är en annan: "Vad jag har att säga är verkligen skilt från konstnären och konsten. Det är kvinnan som måste tala."

Visst kan det bli egocentriskt, på gränsen till pjollrighet. Men när hon arbetar sig fram mot klimax, den långa sekvens där hon berättar om förlossningen av sitt döda barn, segrar hon. Hennes metod har vunnit. Så förtäta har musklernas smärta, själens för-tvivlan och intellektets bittra klarsyn aldrig återgivits. Hennes ord blir giltiga för andra, dag-boken är inte längre privat utan fungerar så att vi i en människa speglar — djupt — oss andra.

Den andra delen av Dagboken har en annan ton av klarhet och insikt. Anais Nin har accepterat sin ovanlighet och sitt unika öde. Hon citerar Novalis: "Det poetiska livet är det enda absoluta, den enda verkligheten." Hon är verksam



som psykoanalytiker i New York, flyttar åter till Paris och knyter an till den bohemkrets hon läm-nat, bor på en husbåt. Hon saknar New Yorks berusande storlek och "elektriska rytmen" i Paris intimi-tet.

Till en livsuppgift, nästan till en skön konst har Anais Nin format sitt engagemang i andra. En vän karakteriserar hennes liv:

"Du sätter upp alla sorters hinder i din väg, de är alla hinder, lock, inskränkningar, du uppoffrar dig för alla du älskar, du tjänar dem och det hindrar dig från att explo-dera. Du har dränkt din styrka. Du klavbinder och blockerar dig själv."

Anais svarar: "Det är inte för-enligt med att vara kvinna. Inom alla dessa gränser och inskränk-ningar gör jag vad jag vill."

Den ärlighet, som finns i dag-boken, behöver inte gälla männi-skorna eller ens relationerna till dem. Men den är nödvändig i frå-ga om formen. Den måste absolut sant och exakt uttrycka den kän-sla, stämning, nyans, som Anais Nin vill fånga.

För att kunna uppnå denna "sannhet" har Anais Nin format sig själv till en myt, en dröm, en rit. Under skalet av fulländning, nästan förkonstling, kan hon leva sitt inre liv som också är andras — i frihet, intuitivt, öppet för flö-det av stämningar och känslor.

Hon liknar sig vid staden Fez, där husens yttre är anonymt, oan-senligt men vars inre öppnar sig som en oöverskådlig, rik labyrint av mosaik, utsmyckningar, parfy-



mer. Det märklige är att hennes formfulländade skal inte funge-rar som en skärm utan som en spegel. Drömmens spegel, där hennes vänner kan gå in och se sig själva sannare och ärligare.

Häri ligger också Anais Nins livshållning: "Jag anser det riktigt att ge sitt liv så mycket mening som möjligt. Jag tillhör t ex inte någon av de politiska rörelserna, som jag tycker är fulla av fana-tism och orättvisa, men när jag står inför en individ handlar jag demokratiskt och mänskligt. Jag gör varje enskild människa rätt-visa. Jag bortser från klasstillhö-righet och ägodelar. Det är deras själsliga värde, deras mänskliga egenskaper som jag betygar min aktning, och deras behov i den mån jag kan tillfredsställa dem. Om vi alla handlade tillsammans så som jag handlar enskilt skulle det inte finnas några krig eller någon fattigdom. Jag har gjort mig personligen ansvarig för var-jе människas öde som kommer i min väg."

Men det politiska 30-talet tving-ar henne att revidera sig. Årtion-det laddas alltmer mot den stora katastrofen. Den spanska inbör-deskriget lämnar inte konstnä-rerna utanför.

Anais Nin tvingas ta ställning till psykoanalys och till mar-xism, representerad av den vilt bohemiske irländskindianske pe-ruanen och revolutionären Gon-zalo. Hon överger, åtminstone till-fälligt, den begränsning hon gjort till sin:

"Jag är inte omedveten om det

politiska drama som pågår, men jag har inte valt någon sida därför att all sorts politik förefaller mig rutten i kärnan och bygger på ekonomi, inte på humanitet. Världens lidande gick i mina ögon inte att bota, utom genom det vi kunde ge individuellt. Jag litade inte på någon rörelse, något system. Men nu pågår dramat, och Spanien blöder tragiskt, och jag känner mig frestad att engagera min lojalitet." Hon ger Gonzalo en tryckpress — som han inte använder —, hjälper till att sprida flygblad, går på möten, tar emot flyktingar.

Många går in i Anais Nins spegel. En av dem är Lawrence Durrell. Han skriver till henne: "Jag har alltid retat mig på kvinnliga författare hittills. Jag kände att deras måttstock var en manlig

måttstock: och att jämföras med män utföll till deras nackdel. Vad jag tror du håller på att göra är att skapa en ny Konst: om du så vill en ny känslighet..." Och Anais Nin svarar: "Att skriva som kvinna. Jag blir allt medvetnare om detta. Allt som händer i det riktiga skötet, inte i det sköte som mannen skapat som ersättning. Egendomligt att jag skulle utforska detta sköte av verkligt kött när jag av alla kvinnor verkar vara den mest idealiserade, en myt, en dröm. Och det är denna nedstigning i det riktiga skötet, att locka ner män i det, att kämpa med männen därnere, och kämpa för att hjälpa honom att skapa ett annat sköte, som fascinerar mig."

För Anais Nin är livet en dröm, som hon förverkligat ge-

nom att beröra andra, beröras av dem! Hon befriade många i sitt liv. Samma effekt har hon på läsaren som till en början är motvillig. Det går inte att välja ut delar av henne, partier ur hennes dagbok, fött sympatisera med. Liksom hon öppnar hela sitt jag, tvingas läsaren att gå in hel och hållen i hennes poetiska, personliga värld. För att också vara med om förvandlingen. Man går ut ur denna labyrint, som till slut inte är privat, individuell, utan mänsklig, kvinnlig, med en känsla av förnyelse, en vilja till öppenhet och rörelse. Anais Nin är ingen återvändsgränd utan en källa. Eller snarare en flod, ett vatten i rörelse, men också fisken som rör sig i detta vatten, som i foster-vattnet.

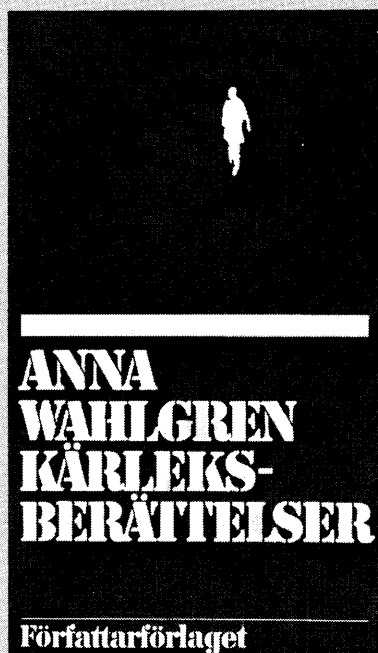
K.W.

Anna Wahlgren: Kärleksberättelser

Författarförlaget

Kärleken är alltså huvudtemat i Anna Wahlgrens noveller. En kärlek som någon gång är extas och absolut närvaro, men för det mesta ett band, som de båda parterna, förnedrande och förnedrade, sliter i eller uthärdar med en resignation som liknar kärlekens motsats: icke-liv. De flesta av novellerna utspelas i en medelklassmiljö, där personerna förfogar över allt det materiella goda som vår civilisation erbjuder: bilar, villa, sommarhus, alla bekvämligheter. Deras samtal och reaktioner är säkert ganska exakt avlyssnade. I Anna Wahlgrens tolkning blir de nästan outhärdligt tragiska därför att dessa människor och deras liv framstår som så meningslösa, avsiktslösa. Samtidigt hejdas ens medkänsla av irritation: kunde dom här människorna inte vidga sina horisonter en aning utanför den egna, alltför lilla kretsen?

Man förstår inte riktigt Anna Wahlgrens avsikt. Menar hon verkligen att kärleken är den allt avgörande faktorn i våra liv, att vår "lycka" och "olycka" hänger på den, vår glädje och sorg? Eller vill hon ge oss en bild av hur det fungerar om man tillåter kärleksbegreppet att helt strukturera sitt liv? Låt vara att "Kärlek" i vidaste bemärkelse, som sam-



lingsbegrepp för de känslor som binder människa till människa är en viktig — kanske den viktigaste — ingrediensen i vårt liv. Men även så tycker jag att Anna Wahlgren begränsar och renodlar begreppet alltför mycket när hon gör "kärleken" liktydigt med förhållandet mellan man och kvinna. Är det inte på den felsynen, så kraftigt uppmuntrad i vår kultur, som alltför mycket sorg beror, ja föds ur? Är det detta Anna Wahlgren velat visa, har hon lyckats.

K. W.

Gunbritt Sundström: Maken

Bonniers

Samtidigt som jag läste "Maken" gick serien "Kärlek" i Dagens Nyheter och det berikade läsningen av boken. "Maken" handlar om Martina och Gustav och den konflikt som uppstår när hon vill utveckla sig själv, leva ett eget liv med egna vänner och också ett liv med Gustav. Medan han vill gifta sig, ha ett konventionellt förhållande och alltid vara "bara vi två". "Men jag älskar ju dej", säger Gustav. "Det kan väl inte jag hjälpa", säger Martina.

Ibland kunde det kännas som om drygt 400 sidor var ganska många, men för att få fram turerna i den segslitna konflikten var de kanske nödvändiga. Eftersom jag inte har erfarenhet av det akademiska livet gjorde beskrivningarna därifrån mig emellanåt lite trött. Men jag gillade boken i alla fall. Och skulle vilja citera Olof Lagercrantz ur hans tankar om kärlek:

"— Var har kärleken i vår värld sina rötter? Är kärleken den ideala myten för våra västerländska blandekonomier? De på den stora kärleken inställda ser inte medmänniskorna, utan söker blott en enda. När denna enda funnits, sluter man sig inom familjen, lever i familjens egoism, konsumerar."

GM

Elsa Gress: Fågelfri och främling

Trevi

Den kända danska kulturskribenten Elsa Gress har nu givit ut fortsättningen på sina barndomsminnen, *Mina många hem*. Boken, som omfattar mer än 300 sidor, är mindre en personlig memoarbok än en samling minnesbilder från "Student och ockupationsår, 1938—1948" som undertiteln lyder.

Boken börjar med skildringen av vandringar i ett mörknande Europa där unga Elsa allt starkare upplever den hotande nazismen och det allt närmare andra världskriget. Och när kriget väl kommit och Danmark ockuperats finner den unga studentskan sin självklara plats i motståndsrörelsen. Personliga sorger drabbar henne: den älskade brodern Palle härdar inte ut utan tar sitt liv, kamrater och vänner försvinner, torteras, dör.

Men Elsa är stark, hon överlever. Genom ett arv har hon kommit över en lägenhet, den är liten men stor nog för att rymma ett växlande antal bohemer, författare och konstnärer, som kurrar ihop sig hos henne. Och faktotumet Mörck från hennes tidigare hem förser dem med mat.

Men kriget tar slut, nazismen är krossad — tror man — och det bär åter ut i ett nu ödelagt Europa. På en PEN-kongress i München upplever Elsa Gress att hon ibland skäms över att finnas till. Men, tillägger hon, bara på tre stegs avstånd upptäcker hon hundratals andra som borde skämmas ännu mera men inte gjorde det.

Klaus Rifbjerg har kallat Elsa Gress för "Danmarks enda arga unga man". Hon är orädd, okuvlig omutlig men samtidigt känslig och lyhörd. Humor och själviro-ni saknar hon inte, däremot kan hon under stundom bli något snårig och danskt snakkessalig.

Hennes bok är värd att läsas och begrundas av dem som vill veta något om Danmark under ockupationsåren, dessförinnan och efteråt, sett inifrån. Boken är förtjänstfullt översatt av Brita Edfelt.

M. P. W.

Var inte rädd för Virginia Woolf

Virgina Woolf, engelsk förf., 1882—1941. Debuterade med "The Voyage Out", 1915, publicerade ytterligare sju romaner, bl a "Mrs Dalloway", 1925, "To the Lighthouse", 1927, "The Waves", 1931, och fantasibiografien "Orlando", 1928. På svenska har utkommit: Mot fyren, Ett eget rum, Ären, Jakobs rum, Det lutande tornet.

Hur kan en författare med bara sju romaner, några essäsamlingar och en — föralldel omfattande — litteraturkritisk verksamhet, få en sådan betydelse som Virginia Woolf? Kanske måste man spalta upp ordet betydelse i två: betydelse för samtiden, betydelse för eftervärlden, för oss.

Att Virginia Woolf var så tongivande i Englands litterära värld från tiotalet och framåt, berodde på att hon uppfattades som en galjonsfigur i den s k Bloomsburygruppen, ett begrepp som våra "De unga".

Virginia och Leonard Woolf bodde i Bloomsbury, en Londonstadsdel. Till deras hus i Bloomsbury — och på landet — kom en ständig ström av vänner och yrkeskamrater, främst sedan Woolf inköpt en tryckpress, Hogarth press och började förlägga T S Eliot, Joyce o a avantgardister.

Bloomsburygruppen var en lös och skiftande samling kring en kärngrupp som bestod av de två systrarna Virginia och Vanessa Stephen, deras bröder och brödernas studiekamrater från Cambridge, bland dem Lytton Strachey och Leonard Woolf. Högin-tellektuella, allvarliga, unga män, djupt intresserade av estetiska frågor, ett slags "unga lärde", som nu alla hade det gemensamt att de ville skriva, för odödligheten förstås, och i en stil. Pojkarna hade fått studera, flickorna inte, men de hade botaniserat i faderns (välförsedda) bibliotek. De var väluppfostrade, blyga, men in-



tresset för litteratur förenade dem med de unga männen i högandliga diskussioner. Ganska tidigt fanns f ö en länk utåt, till kamrater som kom från socialistiskt och fabianistiskt håll. Leonard var socialist, och det är ganska gripande att läsa om hur Virginia försökte följa honom på agitationsturnéer, men måste ge upp, och hur hon hela sitt liv föreläste i arbetar- och kvinnoföreningar. Viljan fanns, men hennes hälsa var bräcklig. Och hon har författat en av de mest humörfrika, laddade, energiska och humoristiska stridsskrifter som finns i kvinnofrågor: "A Room of Ones Own", 1928.

Virginia Woolfs tes är helt enkelt att "en kvinna måste ha egna pengar och ett eget rum för att skriva". Kunnigt och med en förödande humor utvecklar Virginia Woolf sin idé. Hon ger en exposé över (den engelska) litteraturen från Elisabeths tid till Victorias. Kvinnan, anser hon, måste gå på samma slags upptäcktsfärd i andens och världens länder som männen. Visst är hennes syn på kvinnans arbetsuppgifter begränsad, helt inriktad på en intellektuell sfär. Men begränsningen motsägs av hennes språk: Snabbt som en vårbäck knyter hon olika associationer till varandra, lekfullt men lärt strövar hon över vida fält med den största frihet. Hon är kvick, elak, gisslande — inte minst mot männen, eller männens dumdryga uppfattning av kvinnan. Aldrig har en femi-

nistisk stridsskrift skrivits med så gott humör .. och aldrig en lärdomsrapport. Läs t ex när Virginia Woolf går till biblioteket och slår upp referensordet "Women"!

Virginia Woolf var känslig, öppen för människor och intryck men också lätt uttröttad. Långa perioder av sitt liv kämpade hon på gränsen till själslig ohälsa. Hon visste det själv, några gånger i hennes liv bröt sjukdomen igenom. Hon visste när den nalkades, de fysiska tecknen var tydliga. Sista gången hon märkte att hon på nytt var på väg in i en depression, kände hon att hon inte längre orkade eller ville gå igenom sjukdomen — det var strax efter andra världskrigets utbrott. Virginia Woolf hörde till de intellektuella som tidigt och häftigt tagit parti mot fascismen i Europa, nu tycktes det onda segra, ofrånkom-

ligt. Hon tog sitt liv, 1941, i det hav som hon älskade.

Men vad har en författarinna som Virginia Woolf att säga oss? "Mot fyren" till exempel.

Det är berättelsen om Mrs Ramsay som styr en förvirrad, plågad make, en upprorisk barnskara och ett oändligt antal vänner. Med en styrka, förklädd till mildhet, arrangerar hon romanser, sammanför älskande, skapar ordning ur kaos. Denna kvinnotyp och hennes omvärld — överklassens England före och efter första världskriget förefaller oss hopplöst föråldrade.

Ändå undgår man inte att gripas av Mrs Ramsay och tillflykten till fyren som aldrig blev av. Kanske beror det på Virginia Woolfs språk. Varje ord verkar nyfött, det är som om hon med oändlig

varsamhet outtröttligt ansträngt sig för att finna det rätta ordet för att måla nyanser, relationer mellan människor — endast indirekt människorna.

I dessa och andra verk framstår Virginia Woolf som en mycket ärlig människa. Mitt i estetiken, lärdomen och begränsningen finns också en moralisk och social sida hos Virginia Woolf. Hon är nära att knäckas av den omgivande verkligheten, ändå vill hon med måttet av sina krafter leva i den, tolka den och hjälpa fram förändringarna. Om och om igen drev hon sig själv mycket långt i sina försök att beskriva verkligheten på ett nytt sätt och beredde på så väg vägen för nya livsuppfattningar. Det är där, tror jag, som Virginia Woolf fortfarande angår oss.

K.W.

Alexandra Kollontay: Arbetsbiens kärlek

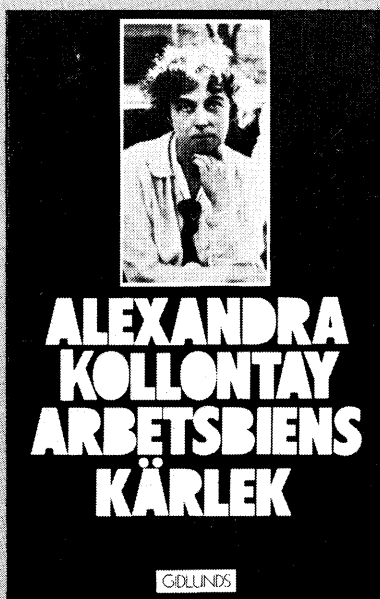
Giftlunds

Den socialistiska revolutionen ger de materiella förutsättningarna för en allmän mänsklig frigörelse och för en ny grund för förhållandet kvinna—man. Men i realiteten kommer inte denna frigörelse av sig själv. Den hämmas av kvardröjande moraliska normer och borgerliga föreställningar som varit förhärskande i det gamla samhället.

I tre noveller beskriver Kollontay hur några politiskt medvetna och aktiva kvinnor i den unga sovjetstaten (boken utkom i Sovjet 1923, i Sverige för första gången 1931) försöker bygga sina kärleksförhållanden på en ny proletär moral. En moral grundad på en ny öppenhet och ärlighet mellan könen, för en ny form av äktenskap och sexuella relationer mellan kvinnor och män som är materiellt oberoende av varandra.

Men i dessa levande och gripande kvinnoöden skildras också hur detta hindras av att den gamla överbyggnadens moral tvingar tillbaka utvecklingen av det revolutionära medvetandet.

I en efterskrift sätter Agneta Pleijel in Alexandra Kollontays verksamhet och författarskap i sitt politiska sammanhang, och visar



hur Kollontays kritik av den "nya ekonomiska politiken" kan förklara att hon blev förvisad till Oslo och Stockholm som ambasadör. "För Kollontay innebar privategendomens återinförande genom NEP i lika hög grad återinförandet av kapitalismens sneda könsrelationer."

"Arbetsbiens kärlek" är ingen socialantropologisk rapport om mänskliga relationer i en främmande epok. Problemen från 20-talets övergångssamhälle är giltiga också för oss. Den slutsats vi kan dra i dag av "Arbetsbiens kärlek", är att vi inte kan vänta

på revolutionen för att revolutionera förhållandet mellan könen. Den kampen måste börja redan i dag — för att skapa de revolutionära förutsättningarna, och för att skapa en grund för båda könens samtida frigörelse inom socialismen.

Lars-Erik Backman

Tove Ditlevsen: Vilhelms rum,

Rabén & Sjögren

Det här är Tove Ditlevsens tjugosjätte och sista bok, den skrevs 1975 och den 8 mars 1976 hittades hon död.

"Vilhelms rum" handlar om tiden från det TD:s sista äkta man lämnade henne och fram till det självmordsförsök hon gjorde kort tid före det oåterkalleliga i mars 76. Vilhelm — som hjälpt henne att bli frisk från narkomanin, beskriven i "Gift", lämnade efter sig ett tomt rum, inte bara andligen. Om det rummet och försöken att fylla det handlar delvis boken. Men som i alla Tove Ditlevsens böcker handlar det också om hur barndomen påverkar varje människas fortsatta liv. "Vart man än vänder sig stöter man emot sin barndom och slår sig på den" sa hon en gång i en intervju. Den ärlighet och humor som präglar också "Vilhelms rum" är utmärkande för hela Tove Ditlevsens författarskap.

G.M.

Våldtäkt, det yttersta beviset på den manliga segrarfilosofin

"Jag skrev den här boken, därför att jag är en kvinna som ändrat åsikt om våldtäkt" — så slutar ett personligt uttalande av Susan Brownmiller med vilket hennes bok VÅLDTÄKT börjar. Det är Against Our Will. Men, Women and Rape från 1975 som nu, något förkortad kommit i svensk översättning av Monica Forser.

Sedan 1968 har Susan Brownmiller skrivit artiklar om våldtäkt. Hon trodde sig veta vad våldtäkt var, men inte förrän hösten 1970 när hon först under ett offentligt möte och sedan många kvällar och eftermiddagar hörde kvinnor berätta om våldtäkter, de utsatts för konfronterades hon med sin egen skräck, och insåg att hennes tidigare förträngning av den varit en intellektuell försvarsmekanism. Hon skriver: "Någoting viktigt och skrämmande hade utlämnats i min uppfostran — ett sätt att se på de manlig-kvinnliga relationerna, på sex, på styrka och makt". Varje begången våldtäkt blir ett medvetet hot, som kvinnor känner och tvingas leva med.

I boken, som närmast är en heltäckande studie av våldtäktens historia, psykologi, sociologi och kriminologi kommer författarinnan i slutet fram till att våldtäkt icke är ett brott, som begås av impulsiv, okontrollerbar lust, utan en avsiktlig våldshandling i syfte att förnedra, av en som vill visa att han är segrare. Hon finner det därför angeläget att vi i vår kultur blir uppmärksamma på den ideologi där männen och i synnerhet de unga pojkarna uppmontras till aggressionshandlingar. I kapitlet "Myten om våldtäktshjälten" visar hon hur genom tidsåldrarna erövring, hjältedåd och uttryck för kärlek gått hand i hand med våld mot kvinnor. Den romerska skalden Ovidius uttrycker sitt gillande av våldtäkt när han sjunger kärlekens lov om sabinskornas bortrö-

vande. Djingis Khan på 1200-talet ser i sin plundringsfilosofi kvinnan som krigarens lovliga byte. I Chretien de Troyes riddarromantiska levnadsregler vanärar man inte en ensam tärna eller jungfru men om hon beledsagas av en annan riddare, då kan han duellera, segra och damen är hans egendom, med vilken han gör vad han vill.

"Populariteten hos de allmänt förekommande böcker, filmer och sånger som skildrar våld mot kvinnor och glorifierar den man som utöver våldet är så väl installerad i vår kultur att en hel bok kunde ägnas åt ämnet", skriver Susan Brownmiller. "Skräckens hjälte i viktorsiansk tid" — är den benämning en manlig rektor vid University College i London kallar Jack Uppskäraren, när han i populära filmer överfaller och mördar kvinnor.

Våldtäkt är en bok, som är svår att läsa. Ideligen måste man maktlös och uppgiven lägga den ifrån sig. De första avsnitten behandlar våldtäkt i krig — första världskriget, andra världskri-

get, Bangladesh 1971 och Vietnam. Boken är full av ohyggliga exempel på stympade, misshandlande och mördade kvinnor, på gruppvåldtäkt och massvåldtäkt. "Hörs för Hitlers trupper" får en ung flicka tatuerat på armen. Byar namnges, där varenda kvinna drabbats. I Vietnam byggde USA-armén bordeller för "pojkarnas sexuella rekreation". I hytter bakom skynken fick vietnamesiska kvinnor sin enda utkomstmöjlighet. Från Bangladesh rapporteras att 200 000 bengaliska kvinnor våldtagits av pakistanska soldater under nio månaderskonflikten. Tusentals av de våldtagna kvinnorna hade blivit gravida. Och enligt traditionen kunde ingen muselman ta tillbaka en kvinna, som hade blivit rörd av en man, inte ens om det skett med våld. En rapport om detta nedströks av New York Times till fyra rader. Och så har all rapportering om våld mot kvinnor nedstypats, skamligstämplat och dolt. 1971 är första gången i historien som internationella hjälporganisationer tar upp pro-

Maria-Pia Boethius:

Skylla sig själv En bok om våldtäkt

Liber



Maria-Pia Boethius hade förra året en uppmärksammas serie om våldtäkt i Expressen. Den fick ett stort gensvar hos läsekretsen — våldtäkt är mycket vanligare och en mycket mer hotande realitet än de flesta vill låtsas om. Den här boken bygger bl a på de kontakter hon fick i samband med sin artikelserie. Den är varm, nära, lättläst och samtidigt en mycket skarp protest mot den liberala våldtäktsfilosofi som bl a den förra sexualbrottsutredningen var ett uttryck för. Hon sätter också in våldtäkten i dess större sammanhang: som toppen på det isberg av latent kvinnohat som blir möjligt i ett samhälle där de två könsens världar hålls så åtskilda att de blir främmande för varandra. Hennes bok är viktig inte bara i våldtäktsdebatten utan också som en beskrivning av kvinnoförtryckets mekanismer.

LW

blemet våldtäkt i krig.

Författarinnan hävdar som sin övertygelse att orsaken är kvinnoförakt, som blir en inneboende beståndsdel i varje institution, där männen såsom i militärlivet hålls åtskilda från kvinnor och med vapnens hjälp är där för att segra, visa styrka. Hon visar också hur i alla krig, revolutioner, upplöpp våldtäkterna ökar och blir ett krig, dvs mot kvinnor oberoende av vilket folk det gäller. Peter Arnett, vietnamkorrespondent för Associated Press rapporterar dock att Vietcong och de nordvietnamesiska arméerna sällan begick våldtäkt, vilket Arnett tror beror på att kvinnorna där var med och kämpade som jämlikar med männen.

De flesta kvinnor som blivit våldtagna, i krig eller fred tiger. De gömmer sin förnedring, att blottlägga den blir för dem ytterligare en kränkning. 1973 rapporterade FBI att kanske högst var 5:e, förmodligen endast var 10:de fall anmälades. Antalet anmälda fall i USA var 1973 255 000. Av dessa sorterades 15 % genast un-

dan, ty dem trodde inte polisen på. Kvinnans nästa förödmjukelse är nämligen att misstänklighörs av polismännen. Enligt myterna blir en ärbär kvinna inte våldtagen och man ägnar stor möda åt att närgånget granska hennes privatliv, något som inte drabbar den som blivit bestulen eller rånad. Endast 51 % av de anmälda gärningsmännen grips och 76 % av dessa åtalas. Av de åtalade läggs målet ner i 47 % av fallen. Om man anser straffen för våldtäkt stränga så är det försvinnande få av gärningsmännen som nås av straff. Susan Brownmiller visar också orsakerna till detta, hur lagar, domstolar och bedömningar domineras av manlig förståelse för manliga reaktioner.

Det är viktigt att komma ihåg att även om Brownmiller efter flerårigt studium av det förtryck, som får sitt yttersta uttryck i brutalt våld ser kvinnoförakt som orsaken, så är det inte en bok som ropar på hämnd och straff. Författarinnan analyserar våra värderingar och blottlägger med förfärande skärpa, hur vi genom

den mansdominans som får bre ut sig, uppmuntrar unga pojkar till aggressivitet samtidigt som kvinnor blir passiva åskådare, paralyserade mottagare som inte kan göra motstånd. Kvinnor kan och får inte slåss. De uppfostras till att gråta, skaffa sig en man till beskydd, ge sig, låta sig våldtas.

Men kvinnor kan slåss, säger Susan Brownmiller. Kvinnor kan göra framgångsrikt motstånd, om de får lära sig det redan från början i stället för att skrämmas till att alltid vara rädda. Väsentligast av allt är dock att ändra männens attityder, pruta ned på skildringarna av det brutala våldet, som gör oss okänsliga för offrens lidanden, upphöra med vår utbredda beundran för den segnande unge mannen, Ingemar Stenmark, Björn Borg, och i stället rikta vår uppmärksamhet mot en värld av mänskliga problem, kvinnors, barns värld. Där har mannen mycket att lära och så kan vi få en värld utan våldtäkt. Det är Susan Brownmillers budskap till oss.

Barbro Lassebro

Nio kvinnor, nio liv

Prisma



Så glad jag blev när jag läste den här boken. Den lyckas förmedla den känsla och styrka som kan finnas i en kvinnogrupp men som

ofta är så svår att beskriva och förklara. Den är skriven av nio medlemmar i Grupp 8:s lokalgrupp Aurora — några har varit länge i gruppen, andra har kommit in rätt nyligen. Istället för att kollektivt skriva om gruppens arbete har de valt att arbeta så att var och en skriver om sig själv, sitt liv, sitt förhållande till gruppen, ibland i dagboksform, ibland i dikter eller som reflektioner. Sedan har man tillsammans, med kritik och självkritik, ställt samman boken. På så sätt speglas gruppens arbete genom nio olika livsöden, nio olika temperament. Själva arbetsformen kan tas som ett exempel på gruppens sätt att arbeta: var och en får vara hela sig själv, hela sitt jag i gruppen och ändå är alla tillsammans en helhet. Genom de olika "kapitlen" går som en underström det som är en av kvinnorörelsens svåraste målsättningar: det privata är också politik, den jag är och det jag gör är ett och detsamma. Det är inga tillrättalagda historier om kvinnors frigörelse utan ärliga berättelser om hur svårt växandet är, hur ofta bakslagen kommer — men

också om hur man tillsammans med andra växer sig starkare i konflikterna. Trots att så mycket handlar om det svåra och om smärtan är tonfallet i boken fyllt av styrka, hoppfullhet, livsglädje. Aurora är morgonrodnads gudinna.

L W

Märta Tikkanen: Vem bryr sig om Doris Mihailov

Söderströms

Den här boken blev inte lika omskriven som Märta Tikkanens senaste "Män kan inte våldtas". Men den är oerhört stark och viktig, i vissa stycken blir identifieringen så stark att den blir plågsam.

Doris är ensam mor. Hennes liv berättas genom samtal mellan den "lyckade" yrkeskvinnan Carla och Doris förtryckare — mannen som är far till hennes barn. Boken är en skarp kritik mot läkarnas förakt för sina patienter, men också mot oss alla när vi svider den som behöver oss. Läs.

G M

från våra läsare

När dagen vänder

Jag är ute för att bryta
tystnader
men min egen tystnad
är inte avslutad
så länge jag ser mig om
och invävd i myten
om det bestående herraväldet
förlamas tanken
och handen smeker och lagar
sönderfallande befolkningar
så länge är
varje morgon isande väntan
rummets konturer viker
och lämnar plats för det outtalade
men jag rör mig långsamt
ut ur det kompakta motståndet
och när dagen vänder
ansluter jag mig till det
kommande.

Siv Arb

Kära Vänner, ni på vår tidningsredaktion!

Har just läst denna tankvärda bok, tycker att ni tar in min recension i Vi människor.

Kanske någon av er läst boken. Jag får den inte ur tankarna.

Vi behöver påminna, bli påmind om forna fattigår, om orättvisorna, mest mot kvinnorna.

Lägg märke till bibelns inställning i Moseboken.

Visst blir man upprörd, säger jäklar anamma!

Ja så händer inget mer för mig. Annat än denna recension.

Ruth Larsson: En trollpacka skall Du icke låta leva

Tre Böcker

I slutet på 1600-talet pågick de vidriga häxprocesserna som värst i vårt land. När man läst Ruth Larssons bok, är man helt tagen av den skamfläck som vidlader den tidens såväl präster som höga ämbetsmän.

Att det också ibland den fattiga, oskolade allmogen förekom både vidskepelse och tro på så kallade övernaturliga ting är däremot inte så märkvärdigt.

De stackars kvinnorna benämnda trollpackor gick kvalfulla lidanden tillmötes. I den tidens hemska fängelsehålor, där de torterades, beskyldes för umgänge med hin onde själv, ja till och med att hålla bröllop med honom.

Vi får i Ruth Larssons välskrivna bok med historiefakta bakom möta många förföljda, förtvivlade kvinnor. Helga i Pilarna, Bärta från Karingön, Rangela på Lyr, Karin Joens med flera.

Och stackars Anna i Holsta beskyldes av Sören murmästare

för att ha berövat honom hans mandom, varför Anna såväl som många andra olyckliga kvinnor miste huvudet för bilen.

Några kvinnor orkade hålla emot, andra orkade inte, utan erkände i sin hjälplöshet. Galgen eller bilen blev deras slut.

Ruth Larssons medkänsla med dessa olyckliga kvinnor är inte att ta miste på. Hon låter en dödsdömd kvinna säga: "Medan jag hopkrupen väntade på hugget sökte jag genom mitt nedfallande hår som jag fått behålla, än en gång skymta solen".

Men lyckligtvis kom Urban Hjärne år 1674 och framhöll orimligheterna i dessa beskyllningar mot kvinnorna. Han fick också så småningom gehör för sin kloka uppfattning. Det måste ha varit den största lättnad för fattigfolket.

Ruth Larsson skildrar i sin bok häxbeskyllningarna i Bohuslän, hennes barndoms landskap, men de fruktansvärda beskyllningarna pågick i flera landskap.

De "fornstora dar" vi besjunger i vår så kallade nationalsång var inte fattigfolkets.

Signe Karlsson

O forna tiders hemmadotter som offrade allt hela ditt liv för att gå tillhanda gammal mor eller far

Du har ingen egen identitet bara de gamlas som ditt riktmärke ständigt ett bud en hjälp ingen person

ingen tilltro till eget tänkande

"... ursäkta, hon är städklädd just nu..."

"... säg bara vem som har skickat dig..."

Ständigt förtryckt och fysiskt jagad

"Hämta min sked! Sätt inte fatet där!"

Visade du retlighet reagerade de gamla med gråt

"... är bara till besvär... vill bara en sak — dö..."

Minuten efteråt var det glömt:

"Skaka min kudde — tror du det var grannen som stal potatisen?"

En liten förkrympt värld där alla krymps blir förlamade där talet går kring små dukar en gräddskål två ägg där det aldrig utvecklas där det torkar bort...

Är du gammal är du till besvär är du meningslös olönsam Kan du inte tjäna och inte tjäna pengar ställs du utanför Vad är vi för system?

Man behöver inte vara industriarbetare för att få en socialistisk insikt — hur många industriarbetare har den? —

En insikt tillkämpad under många år utanför gemenskapen med den egna klassen i ständig kamp med den kan bli en bra hörnsten för det socialistiska samhället tro mig, jag vet

Jag tänker mig inte ut på gatan för att slamma med tomma kastruller — som en chilensk mumie

jag tänker inte sticka med statskassan

med ritningar eller i läkarrock jag ställer mig gärna i ett hörn och läser högt ur kommunismens ABC-bok eller gräver en kanal...

Karin Lentz

Missfall

Vår kärlek hade burit frukt
trodde jag
Man sa så till mig (experterna)
Jag började knoppas och se
framåt
det gjorde ont o det var skönt
och man vande sig
o förberedde sig andligt o
"kostligt"

Så en dag
blev jag så rädd
Jag blödde lite

Här ska skrapas, sa man till mig
Det går så fort
Man stack mig med vassa nålar
Där jag låg med värk o
kallsvettades

Man slog mig i huv'et
o så trodde man jag var ur spelet
Men jag tyckte hela tiden jag var
med
Jag hörde hur de prata med
varann
en massa strunt
som om jag inte fanns där

Så sa man plötsligt att det var
klart
Den ruttna frukten var borttagen
Kvar var bara en metallisk värk
efter deras instrument
Detta m. el. utan mitt medgivande
Men jag brydde mig inte

Den dagen sov jag bort
så nerdrogad jag var
Orkade knappt öppna ögonen
för att se min älskade på besök

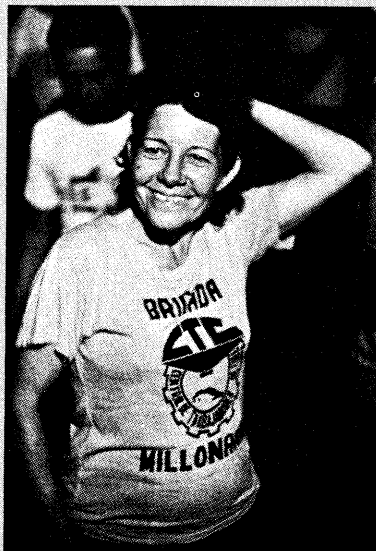
Och idag
har jag bara en tom mage kvar
Och man tycker
att jag inte ska vara ledsen
förrän jag haft tre missfall
för det är så vanligt det här

Om nu min älskade inte vill
att vi gör ett nytt barn
kommer då min tomhetskänsla
att växa?
Eller om jag blir havande igen
kommer rädslan att vara med mig
hela tiden?

Man måste vara stark,
när man är kvinna!

Kerstin Svensson

Två kvinnobilder — motbild och mytbild



Kvinnan på bilden t.v.: Hon är klädd i den kubanska fackförenings-tröjan. Den klibbar runt den svettiga kroppen. Hon har deltagit i det tunga arbetet med sockerskörderna. Se på hennes ansikte — det är fyllt av den tillfredsställelse man kan känna efter en dags hårt arbete. Hennes ansikte utstrålar självtillit. Självtillit därför att revolutionen har gett henne utbildning, arbete och därmed en plats i samhället. Själv-tillit därför att hon vet att den kubanska revolutionen inte är möjlig utan henne — kvinnan. Att det är just hon som har vunnit mest på revolutionen.

Kvinnan på bilden t.h.: Håret är blåtonat, munnen förföriskt röd. Hon är omgiven av en skimrande blomsterbukett. Självmedvetet strålar hon mot oss — se på mej, är jag inte läcker, kom och ta mej! Jag blir till genom att du ser på mej!

En reklambroschyr från ett av våra vanligaste varuhus? Jag öppnar kortet och läser: "Kubanska kvinnoförbundet. Denna 8:e mars förstärks vårt beslut att tillsammans marschera i den antiimperialistiska kampen för en framtid i frihet, socialt framsteg och fred för alla världens nationer."

Se på bilden igen. Vilken kamp vill detta kvinnoobjekt föra? Flytta över texten till den första bilden och den får genast en helt annan innebörd: solidaritet, socialism. Detta kort som jag fick till den 8:e mars i år fick mej att tänka på ett samtal jag hade med en kamrat i det kubanska kvinnoförbundet (FMC) sommaren 1974. FMC skulle på hösten ha kongress och överallt där jag rest i landet hade jag sett enorma affischtavlor med reklam för kvinnokongressen. Kvinnorna som visades var den västerländska modepressens urklippsdocka: långbent, mager, förförisk. "Tror du den kubanska kvinnan identifierar sej med de här bilderna", frågade jag min kamrat. Hon log generat och sa med en viss uppgivenhet: "Det är inte vi på FMC som har framställt de här bilderna, det är killarna i partiets ideologiska front".

Männens projektioner av kvinnan, som passivt könsobjekt, är tyvärr en vanlig bild i många socialistiska länder. Det är viktigt att vi som socialister analyserar dessa bilders betydelse och bakomliggande strukturer. Det måste vara en del av vår solidaritet med kvinnorna i dessa länder och en del av vår egen kvinnokamp.

Inger Fredriksson

Nordiska kvinnor i Kungälv

Under helgen 6—8 maj samlades ett hundratal kvinnor från samtliga de fem nordiska länderna till en konferens i Kungälv. "Kvinnan och framtiden" var temat och arrangör Nordens folkliga akademi.

Nynne Koch, författare och anställd vid det Kungliga biblioteket i Köpenhamn som fackreferent i feminism, kvinnoforskning, höll ett inledningsanförande över de möjligheter vi har att välja mellan olika värdenormsystem inför det framtida samhället.

Till det kommande grupparbetet gav hon oss som exempel hur ett patriarkaliskt samhälle värdesätter bl a manliga ledare, ett auktoritärt politiskt system, konservativa värderingar, social olikhet, dygd högre än lycka, konkurrens, dubbelmoral (strängare för kvinnor) och krig. Ett patriarkaliskt samhälle däremot värderar kvinnliga ledare, demokrati, progressivitet, ingen social olikhet, lycka högre än dygd, samarbete, ingen dubbelmoral och fred. Och som avslutning undrade Nynne Koch om det inte vore möjligt att etablera ett kvinnosamhälle som kan hålla manssamhället i schack, en kvinnokultur som kan mildra den teknokratiska manskulturen.

Torild Skard, talman/kvinna i Norges motsvarighet till vår tidigare andra kammare, var konferensens andra huvudtalare. Hennes föredrag "Kvinnor och makt" gav oss en fin påminnelse om att det faktiskt är män som besitter makten i samhället på alla områden; i arbetslivet, inom ekonomin, i organisationerna och i politiken. Torild framhöll också hur viktigt det är att vi kvinnor arbetar både i kvinnoorganisationer och mansdominerade organisationer. "Frågan ställs ibland om kvinnorna politiskt sett först och främst ska gå in i och arbeta i de mansdominerade organisationerna, eller om de ska etablera och verka i egna kvinnoorganisationer. Det är krävande, men jag kan inte förstå annat än att svaret måste bli ett både/och. Kvinnor i de mansdominerade organisationerna har inga möjligheter att göra ett skickligt kvinnojobb om de inte har stöd i egna kvinnoor-

ganisationer, och kvinnoorganisationerna å sin sida behöver kvinnor i de traditionella mansorganisationerna för att föra fram sina krav. Kvinnoorganisationerna representerar dessutom en viktig motmakt i förhållande till männens traditionella makt."

I mindre grupper diskuterade vi livligt det mesta som angår oss människor från födelsen till döden; etik och livskvalitet, bostadsplanering, näringsfrågor, ekologi, kultur, utbildning och arbete...

Och på söndagen lyckades vi trots skillnader i politiska åsikter ena oss kring en resolution.

*

Det var slående hur olika utgångspunkter och arbetssätt vi har både inom och mellan län-

derna. De norska kvinnorna har inför Stortingsvalet 1977 enats över parti- och organisationsgränser om följande huvudkrav: minst 50 % kvinnor i folkvalda församlingar; reell möjlighet för alla kvinnor till ekonomisk självständighet och avlönat arbete; ekonomiska möjligheter till utbildning, motsvarande 9-årig skola.

I Danmark framstår økofeministerna som den just nu livaktigaste rörelsen. Som økofeminister anser de att när balansen mellan människan och naturen är förtryckt, så hänger det samman med att förhållandet mellan kvinnor och män är det. Manssamhället bär ansvar för den ekonomiska krisen, menar de, men ser i kvinnorna en möjlighet att avvärja en katastrof.

Rigmor Olivegård Landén

Till de nordiska regeringarna och FN-organen. Resolution antagen i Kungälv.

Vi, över 90 nordiska kvinnor som deltar på konferensen "Kvinnan och framtiden" på Nordens folkliga akademi i Kungälv den 6—8 maj 1977, uttalar:

Vi är för solidaritet bland alla kvinnor i känslor och handling, och för ett nytt samhälle där kvinnliga värden är förhärskande.

Vi vill stoppa utarmningen av närmiljön genom att återföra produktion och reproduktiva funktioner till den.

Vi vill ta vara på de mänskliga och materiella resurser som finns i närmiljön. Barnen skall vara en naturlig del och tillgång i närmiljön. Fäder och mödrar skall ha lika rätt och lika plikt till omsorgen om barnen.

Varje enskild kvinna och man skall ha rätt, plikt och reella möjligheter att delta i beslutsprocesserna. Ledarfunktionerna skall rotera.

Vi kräver rätt och reell möjlighet för var enskild kvinna och man till avlönat arbete. Vi kräver sex timmars avlönad arbetsdag för alla.

Det är nödvändigt med ett ekologiskt levnadssätt med återanvändning och hushållning av markens resurser samt målsättningen att försöka vara självförsörjande i närmiljön.

Vi kräver ren luft och rent vatten. Stopp för all utbyggnad av atomkraften.

Nuvarande form för U-hjälp är styrd av I-ländernas ekonomiska intressen och är lönsamma investeringar för de rika länderna.

Matvarubristen beror inte på överbefolkningen utan på en skev fördelning av tillgångarna och att den bästa matjorden i U-länderna används till att odla "cash-crops" som t ex kaffe, té, bomull för export, och att den bästa matjorden i I-länderna används till att odla foder för köttproduktionen.

Vi kräver att de nordiska länderna skall gå in för en snabb lösning och genomförande av den nya ekonomiska världsordningen.

Vi kräver att all form av U-hjälp skall ske på lokalbefolkningens villkor. Befolkningen skall själv vara med och utforma och leda projekten. Kvinnorna skall ha del i beslutsprocesserna.

50% av U-hjälpen öronmärkes för kvinnorna.

Vi stöder intentionerna i Helsingfors-avtalet. Nej till upprustning.

VI KRÄVER ATT MÄN SKALL VARA SOLIDARISKA MED KVINNOR!

BOLIDEN PLANERAR MILJÖMORD PÅ ÖSTERLEN — men motståndet växer!

Projekt Kambrium — det betyder att multinationella Boliden vill bryta skiffer för att utvinna mineraler och uran på ett stort område i östra Skåne, från Andrarum i norr till Smedstorp i söder. Precis som i Ranstad i Västergötland hotas här värdefull jordbruksbygd med natursköna områden att förvandlas till ett månländskap med väldiga kratrar. Moderater och socialdemokrater i Tomelilla kommun, som stöder projektet, försöker som vanligt skapa motsättningar mellan naturvårdare och arbetare. Det behövs jobb på Österlen, alltså måste naturen offras, grundvattennivån sänkas, åkermark och skogsmark förstöras. Nu kommer inte de här jobben i första hand skåningarna till del. Dessutom riskerar en stor grupp lantbrukare att bli arbetslösa. Svavlet efter en framtida brytning kan skada fruktodlingarna och därmed ställa ytterligare ett stort antal människor utan inkomstmöjligheter.

Visst behövs det arbetstillfällen på Österlen, men de måste skapas på den bofasta befolkningens villkor. Basnäring som fiske, fruktodling, livsmedelsproduktion kan byggas upp. Mindre industrier som inte förstör miljön går också att ordna. Om viljan finns och man inte enbart ser till kortsiktiga profitintressen för några få.

12 000 människor har hittills



skrivit på protestlistor, av dem bor 8 000 i Tomelilla kommun. Om det säger socialdemokraternas förtroendevalde Helge Person att "såna där listor kan man väl få vem som helst att skriva på". Jaa — vem som helst, antingen man bor på Österlen eller någon annanstans, är säkert beredd att kämpa mot det hotade miljömordet. Man kan få kontakt med aktionsgruppen genom Göran Gustafson, Österlens naturvårdsförening, Tunnbindarg. 8, Tomelilla, tel. 0417/126 04 eller Kerstin Melin, Onslunda 17, 273 00 Tomelilla, tel. 0417/304 06.

Gunilla Myrberg

GÅ MED I KFFK!

Den 30 november 1976 bildades den nationella "Kommittén för folkomröstning om kärnkraften", KFFK. I den ingår ett 15-tal riksorganisationer, bl a Miljöförbundet, SKV, VPK, Fältbiologerna, Energigruppernas kontaktorgan (EKO).

I kommitténs plattform kopplas kravet på folkomröstning med ett NEJ till kärnkraften. Kommittén kräver att två klara alternativ, ett JA och ett NEJ, ställs mot varandra i en omröstning. NEJ-sidan måste försäkras lika stora resurser som JA-sidan (som backas upp av den kapitalstar- ka kärnkraftsindustrin) till kampanjer före omröstningen.

Lokalkommittéer av KFFK har bildats eller är under bildande på följande platser: Borlänge, Borås (Sjömarken), Gävle, Göteborg, Kalmar, Karlstad, Knivsta, Stockholm, Sollefteå, Södertälje, Oskarshamn, Umeå (Holmsund), Uppsala, Västerås och Örebro.

KFFK har nu beslutat framställa en trefärgsaffisch i A3-format föreställande en svensk atompolis framför ett kärnkraftverk i steril miljö. STOPPA KÄRNKRAFTEN — FOLKOMRÖSTNING lyder texten. Bilden är gjord av Christer Themptander. Affischen kostar 1:50 från KFFK och kan säljas för 3:—.

Kontaktperson för KFFK är **Bill Forsberg, Sommarstigen 18, 150 24 Rönninge.**

BESTÄLL AFFISCHUTSTÄLLNING!

Alternativt Samhälle och en grupp vid Konstfackskolan i Stockholm har tillsammans framställt en affischutställning om "Energiförsörjning utan kärnkraft". Utställningen består av 10 affischer i tvåfärg med text. Tillsammans ger bilderna en redovisning av de viktigaste skälen mot kärnkrafts- och högenergisamhället och presenterar de existerande formerna för alternativa, miljövänliga ener-

giformer via sol, vind, vatten. Formatet på affischerna är 65 x 90 cm. Varje affisch är gjord så att den fungerar också separat. Kostnaden för utställningen är 90 kronor inkl. emballage och frakt. Den kan beställas från **Per Kågeson, Häl- singegatan 14—16 D, 113 23 Stockholm, tel. 08/33 54 83. Postgiro 88 78 39 - 9.** En presentation av utställningens innehåll kan också beställas på samma adress.

LÄS MILJÖTIDNINGEN!

Vill du följa med i miljödebatten kan du prenumerera på Miljöförbundets nystartade tidning Miljötidningen, som bl a ersätter den nu nedlagda Miljöbulletinen.

Miljötidningen bevakar miljödebatten och presenterar alternativa energikällor. Prenumerationspriset för 8 nr/år är 32 kr, lösnummerpriset 4 kr. **Adressen är Miljötidningen, Box 2020, 750 02 Uppsala. Telefonnummer 018/11 55 50. Postgiro 14 57 85 - 2.**



Massteater om kärnkraften

Kärnkraften är vår tids kanske viktigaste fråga. Man säger oss att det är en så tekniskt komplicerad fråga att det bara är experter som förstår att ta ansvar för den. Men vem vill leva i ett samhälle som vi inte själva är bemyndigade att förstå?

Det är bakgrunden till den grupp som i februari i år började att arbeta med en demonstration mot kärnkraften. Den bildades som en liten projektgrupp, enbart för den här demonstrationen. De ville att alla skulle kunna vara med. Att den skulle vara positiv — alla skulle arbeta framåt, emot något: Ett samhälle i ekologisk balans. Många skulle kunna vara med att utforma innehållet. Så bestämde de sig för att göra massteater. Arbetsgrupper bildades för att planera detta massspektakel, som kom att kallas Ekopositivet. Eftersom ingen har någon erfarenhet av massteater — det är första gången något sådant händer i Sverige — tog de kontakt med Chris Torch, som har arbetat med Living Theater i New York.

Allt arbete och ansvar i de olika grupperna har varit decentraliserat och helt ideellt.

I korthet består spelet av livsprocessioner som i ett konsumtionsamhälle möter den stora katastrofen, och de 350 aktörerna dör i en ohygglig scen. Så vaknar människorna och växer sig star-

ka, spelet övergår så i en fest med gemensamma aktiviteter till glädjefylld folkmusik.

Så här såg det ut i Stockholm, i Göteborg var det lite annorlunda. Eftersom det är människor på platsen som spelar och skriver manus, så förändras strukturen från ort till ort.

För att sprida fakta i sakfrågan samordnade arbetsgruppen för Ekopositivet olika miljögrupper och organisationer som runt om i city spred sitt material.

I Göteborg, där man spelade upp den 14 maj, hade man lockat mellan 300 och 400 och att delta i spelet som sågs av 8 000 åskådare.

I Stockholm den sista maj, sågs ungefär lika många skådespelare av 4 000 människor.

Det som för mig kanske känndes mest spännande var att så många tillsammans uttryckte sin åsikt över ett så övergripande problem, samtidigt som man tog avstånd från debatten, sådan den förs idag. Man visade genom den här formen för demonstration att det finns ett levande alternativ.

Att så många, tillsammans, visar att de delar ansvaret för vad som händer med vår jord.

Jag har anledning att hoppas att få uppleva fler liknande initiativ, ur Ekopositivet har det växt fram en arbetsgrupp, som planerar att så småningom resa runt även på mindre orter runt om i landet. **Thomas Frantzén**

Vad händer med sexualbrottsutredningen?

Den nya sexualbrottsutredningen bestående av Ulf K. Nordenson (ordf.) Gunilla André (c) Eva Hjelmström (vpk) Bengt Mårtensson, Turid Ström (s) och Stina Svegländ (f) har antagit namnet "1977 års sexualbrottskommitté."

Hittills har kommittén, för att få den saken ur världen, främst ägnat sig åt de frågor som i det tidigare förslaget ej kritiserades: frågan om de homosexuellas rättsliga likställighet med heterosexuella, samt om en särskild straffbestämmelse skall finnas för incest. I dessa frågor är den nya kommittén enig med den gamla utredningens förslag och en promemoria med förslag till ändring i brottsbalken har i form av ett delbetänkande överlämnats till departementet.

Frågan om hur våldsbrotten skall utredas befinner sig ännu i diskussionens allra första stadium. Sannolikt kommer dock kommittén att söka få till stånd en betydligt grundligare undersökning än vad den tidigare utredningen nöjde sig med.

Apropå de krav som kanslihusuppvaktningen ställde, att kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp skall ha rätt till psykologhjälp och till ett vettigare rättegångsförfarande, så planerar RFSU en försöksverksamhet vars huvudsyfte är att erbjuda hjälp åt kvinnor som upplever rädsla och ångest efter övergrepp och inför polisförhör och rättegång.

Hj L

KVINNOPROJEKT VID JAKOBSBERGS FOLKHÖGSKOLA läsåret 1977/78

- KVINNOHISTORIA
- KVINNOROLL
- KVINNOKAMP

Studierna ger samma behörighet som våra allmänna kurser. Studier på heltid. Andra projekt finns också.

Kontakta Jakobsbergs folkhögskola, Box 161 175 23 Järfälla 0758/304 44

KF-bojkott av herrtidningar?

Våld, skräck och pornografi i masskulturen debatterades på en konferens den 17 maj i Stockholm ordnad av Kooperativa förbundet. Huvudfrågan gällde om det strider mot tryckfriheten att bedriva bojkott mot s k herrtidningar.

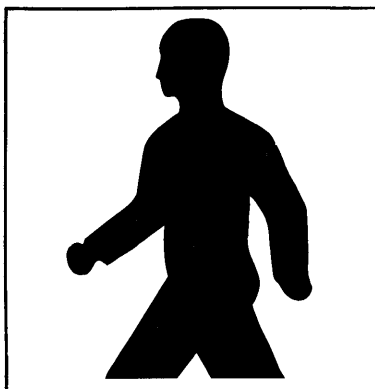
De flesta är för bojkott, bl a alla kvinnoförbund (utom moderaternas) och Sveriges Författarförbund. Journalistförbundet däremot är emot. Utslagsrösten kom från Tidningsutgivarföreningen, som hävdade att återförsäljare har rätt att vägra sälja våld och porr. Konsumföreningarna är återförsäljare och det finns för dem inga hinder att sätta i gång en bojkott.

Debatten var i stort positiv till kritiken mot de s k herrtidningarna, även om ett och annat inlägg gav Mirre Hofsten och mig goda tillfällen att gå hårt åt både de ekonomiska intressena och de ideologiska fördomarna bakom de kvinnobilder som framförs i dessa tidningar.

Som vanligt hade ingen av herrpressens verkligt ansvariga infunnit sig. De män som representerade FIB-Aktuellt och Lektör verkade både generade och aningslösa inför det de håller på med. För att klara tidningarna ekonomiskt, menade de, så måste de använda sig av omslag som säljer bra och det gör kvinnokroppen. Deras inlägg tydde på att de fortfarande vägrar fatta vad kritiken egentligen går ut på: att det inte är flick- och sexbilderna i sig vi vänder oss mot utan det budskap de förmedlar: att kvinnor är passiva ting som låter sig konsumeras av män. C G Boethius klargjorde den analysen i sitt föredrag om kvinnosynen i manssamhället.

Det är möjligt att KF sätter igång en bojkott mot "herrtidningarna". Ett sådant initiativ kan förhoppningsvis leda till en debatt om den sexsyn som råder och till att flera tidningar ifrågasätts.

Hjördis Levin



När gågubbarna blev gågummor...

Natten till den 8 mars cyklade tjugofem kvinnor ut i Göteborg, klättrade upp på sina cyklar och förändrade med enkla handgrepp 200 Gå-gubbar till Gå-Gummor. Men helt riktigt ändrade man bara ena sidan av skylten och använde reflekterande material så att trafiksäkerheten inte minskades.

Men skyltexperten Fritjof Johansson vid Gatukontoret tyckte inte om aktionen. Han sa: Hur vägmärken ska se ut är fastställt i författningen och det ska inga



kvinnoaktivister ändra på. Skyltar är inga leksaker, det är dyra saker.

Och senare på dan sändes Gatukontorets gubbar med stegar ut på stan för att återställa den manliga ordningen.

Och den ordningen innebär att det enligt svenska staten — Trafiksäkerhetsverket — inte finns några kvinnor i Sverige. Det finns bara små barn, ältjurar och män, men inga kvinnor, om man ska döma efter vägskyltarna, skriver Gå-Gummeaktivisterna i Göteborg, som lovar komma igen.

GM

Ny Dag — i tiden



Arbetartidningen Ny Dag — vpk:s tidning — utkommer onsdagar och fredagar. Prenumerera på tel: 08/52 00 95 eller skicka talongen till: Ny Dag, Box 361, 101 24 Stockholm

☐ 110:— helår, ☐ 60:— halvår, ☐ 35:— kvartal

Namn

Adress

Postnr, adress

Många kom till temamötena

Vi Mänskors temamöten kring 2/77, ATT VARA MOR — ATT VARA BARN I SVERIGE IDAG, har varit mycket välbesökta. Hittills har vi hållit temamöten i Stockholm, Luleå, Umeå och Lycksele. SKV-avdelningen i Stockholms innerstad har dessutom fortsatt att ordna egna temamöten kring 30-årsnumret, boendenumret, barnnumret, bl a i Stockholms förorter. Ett initiativ som vi hoppas ska tas upp av fler SKV-avdelningar. I stället för att referera de olika temamötena har vi valt att publicera en rapport från en grupp som bildades på temamötet i Umeå. De bestämde sig för att fortsätta träffas och prata om de här sakerna. Här är ett axplock repliker från deras första möte, nedtecknat av en av deltagarna.

Vi började med att prata om våra graviditeter och förlösningar, och kom snart in på de besvikelser och negativa upplevelser vi fått, blandade med all den glädje det är att få barn. De flesta av oss upplevde det som väldigt jobbigt att få barn, det var så mycket man inte vetat om som följde med det här att ha barn. Varför är vi så oförberedda?

Katja: Vi i vår tid är uppfostrade ohistoriskt när det gäller barnafödande. Vi är uppfostrade efter en lyckomyt. Livet måste fungera bra och allt ska vara så effektivt. Och så kommer då barnen och hindrar oss från effektiviteten, och vi blir olyckliga. Här sitter vi alla och talar om hur jobbiga kriser har utvecklat oss, men att kriser kunde vara något bra, det har ingen lärt oss. Vi har aldrig fått lära oss att kriser är en del av livet, vi har uppfostrats till att kriser är något man måste skydda sig mot. Det är jobbigt att skaffa sig yrke och att ha familj och barn. Det är svårt att kombinera det. Men vi får ju inte vara så försiktiga att vi inte vågar leva. Sorger, bekymmer, svåra förlösningar och sådant hör ju till livet också.

Lotta: Jag känner så väl igen det här med att vara uppfostrad utan historia. Att det finns kriser i livet är något jag måste lära mig själv. Jag har trott att livet skulle vara lyckligt och bekymmersfritt, och jag har skytt allt som varit jobbigt. Men om någon hade berättat för mig att livet är jobbigt,

hade jag kanske klarat mina första kriser bättre.

Våra mödrar vill inte spräcka lyckomyten, vill inte tala om svårigheter och misslyckanden. Och det hänger förmodligen ihop med att de ser kriserna som självförvållade, d v s att de som individer har misslyckats. Att liknande kriser drabbar nästan alla människor har de inte insett. Och hur ska de kunna det, när de aldrig pratar med varandra om saker...

Katja: Jag tycker det är hemskt att se, runt omkring mig, hur man skyddar sig mot sådant som är svårt. Man stänger in sig i den lilla "lyckliga" familjen där inget farligt ska få hända. Och så talar man om att allt är så bra så. När sedan katastroferna kommer till de här människorna, går de ju under.

Jag vill lära mig ett förhållningssätt till livet, där det är naturligt med död och liv.

Annika: Det har väl aldrig i

historien tidigare funnits mödrar som levt så isolerat med sina barn som vi! Förr i världen delade man ju på barnen på ett helt annat sätt, man hjälptes åt och gav varandra del av erfarenheter.

Vilka enorma krav vi i dag ställer på den här ensamma barnuppfostraren i kärnfamiljen! Det här beroendet som barnen kan utveckla i dag har de väl aldrig tidigare fått en chans att utveckla.

Lotta: Jamen är det inte så att vi håller på att skydda våra barn från svåra situationer så mycket vi kan? Precis så som våra mammor gjorde och som vi kritiserat dem för?

Vi rustar inte våra barn särskilt väl för de smållar, som de kommer att få senare i livet.

Eva: Jag brukar trösta mig med det här, att min Frida lär sig något av våra svåra stunder, när hon och jag ryker ihop.

Vi pratar om hur pass möjligt det är för oss, som är uppfostrade till att stänga aggressioner och konflikter inne, att uppfostra våra barn till motsatsen. Att skapa barn som är självständiga och någorlunda förberedda på det tuffa vuxenlivet.

Barnets självständighet måste hänga intimt ihop med mammans. Självständighet för barnet kan nog inte komma förrän vi själva frigjort oss ordentligt. Det betyder då att vi måste jobba hårt med dels vår egen personliga frigörelse, dels med politiskt arbete tex för bättre boendemiljöer och fler och bättre daghem.

Vi, som satt och pratade den här kvällen, funderade förstas kring väldigt mycket annat också, men det här med vår egen uppfostran tyckte vi var något värdefullt att ta fasta på för att göra det lättare för såväl oss själva som för våra barn.

Annika Melin

ddr kulturcentrum

KVINNAN I DDR

en broschyr med nya informationer om familjefrågor och kvinnans ställning i ett socialistiskt samhälle kostnadsfritt från

ddr kulturcentrum

Upplandsgatan 32, Box 668, 101 29 Stockholm
Tel. 08/34 78 12 - 13

Vi har semesterstängt 16/7—14/8 1977

För Indokinas kvinnor och barn

Postgiro
5 13 23 - 4

På de tre månader som gått sedan vi började koncentrera vår insamling på uppgiften att inreda vårt vietnamesiska systerförbunds kvinnoctrum i Hanoi har det redan influtit drygt 20 000 kronor. Det är storartat!

Tack ska ni ha alla ni som så helhjärtat ställt upp. Det blir en lång redovisningslista den här gången. Under sommarmånaderna måste man naturligtvis räkna med en viss avmattning — det är alltid så — men i höst tar vi i med nya krafter. För det behövs ju mycket än innan vi klarat den här uppgiften...

Nu till redovisningen.

Transport	354 053:78	Susanne Jansson, Stockholm	50:—	Majbritt Inghe, Stockholm	50:—
Emilia Sundberg, Porjus	25:—	Henny Bager, Stockholm	25:—	Marianne Mathlein, Solna	50:—
Barbro Blomberg, Billdal	25:—	Judit Lukacs, Stockholm	100:—	Kerstin Koch, Göteborg	20:—
Anny Öhman, Porjus	170:—	Eva Björklund, Stockholm	50:—	Margit Palmaer, Örebro	20:—
Anonym givare	25:—	Agneta Cloarec, Bromma	20:—	G. Bergman, Uppsala	20:—
Lisa Berthelsen, Eriksmåla	45:—	Susanne Jacobsson, Sthlm	50:—	Elma Gustavsson, Johanneshov	100:—
Dolores Greiff, Kisa	50:—	Britta Öberg, Saltsjö-Boo	50:—	P. Westman, Bandhagen	100:—
Suomi Liljegren, Göteborg	25:—	Berta Degerfalk, Slagnäs	25:—	Hilma Öberg, Johanneshov	30:—
Mats Skoglund, Saltsjö-Boo	50:—	E. Hjalmarsson, Uppsala	20:—	Emma Wallgren, Båtskärsnäs	25:—
Mary Odén, Nacka	30:—	Karin Petersén, Gagnef	100:—	Wivi Karlsson, Arboga	25:—
Gunhild Larsson, Porjus		Margareta Rydhagen, Lund	20:—	Tuulikki Koivunen-Bylund, Bro	100:—
Till Emilia Sundbergs Minne	25:—	Maria Jonsson, Solna	25:—	Rosa Linde, Göteborg	10:—
Liga Kuylenstierna, Sthlm	115:—	Margita Dahlström, Vårby	60:—	Brita Larsson, Vårby	25:—
Birgitta Victorsson, Göteborg	50:—	Åse Lidbeck, Bromma	50:—	Ruth Davidsson, Solna	50:—
Margareta Frizell, Lund	30:—	Betsy Källström, Uppsala,		Karin Berglund, Karlstad	20:—
Maria Bergom-Larsson, Solna	50:—	Till Erik Hellerströms minne	25:—	Anna Bernhard, Skärblacka	25:—
Ingrid Moström, Mölndal	100:—	Birgit Östman, Solna	100:—	Carola Birgersson, Huskvarna	5:—
Gulli Köhler, Örebro	25:—	Siv Marklund, Piteå	25:—	Stina Wretling, Arbrå	25:—
Dick Lundqvist, Gnesta	20:—	Eva Thorén, Stockholm	10:—	Ragnar Ottosson, Västervik	250:—
Ulla Warnqvist, Hägersten	20:—	Myril Malmström, Spånga	15:—	Olga Nordberg, Karlstad	20:—
Hjälmar Lindzén, Sundbyberg	25:—	Kerstin Åresund, Örbyhus	25:—	Helga Ek, Spånga	25:—
Sonja Johansson, Vaxholm	50:—	M. Sandberg, Stockholm	150:—	Sally Söderqvist, Stockholm	25:—
Annika Johansson, Linköping	20:—	Kerstin Lundgren o.		Britt-Marie Ekoff, Karlskrona	25:—
Anna o David Johansson,		Ulf Törnerud, Lund	50:—	Greta Segersson, Göteborg	50:—
Hising Backa	30:—	Ann Mari Lundström, Tyresö	50:—	Ulla o. Nils Nilsson, Heby	25:—
Annika Baude, Bromma	30:—	Karin Mossberg, Sundsvall	50:—	A. Brockman, Göteborg	25:—
B. Johansson, Karlskoga	20:—	Helena Engström, Göteborg	15:—	Ann-Marie Palm, Skövde	25:—
Kerstin Juneberg, Spånga	50:—	Karin Torhall, Falun	50:—	G. Olsson, Göteborg	30:—
Astrid Andersson, Sthlm	30:—	Lilian Hultén, Göteborg	100:—	K. Sahlström, Göteborg	25:—
Seija Jansson, Bandhagen	20:—	Karin Björk, Solna	20:—	Marianne Ohlsson, Göteborg	20:—
A. Wollin, Göteborg	50:—	Anna-Clara Wallin, Bromma	10:—	A-M Gedda, Nyköping	50:—
Gun-Britt Karlsson, Kumla	100:—	Vilma Gustafsson, Hägersten	25:—	Lisbet Schultz, Uppsala	25:—
Ulla Larsson, V:a Frölunda	50:—	Milda Lindberg, Sundbyberg	100:—	Agnes Brix, Luleå	20:—
Margareta Carlsson, Saltsjö-Boo	20:—	Alette Lindgren, Kiruna	20:—	Eivor Marklund, Kiruna	100:—
Britt-Inger Eklund, Lycksele	20:—	Svea Nilsson, Vällingby	100:—	Anna Eriksson, Uppsala	25:—
Dagny Hellqvist, Stockholm	50:—	S. Classon, Täby	25:—	Dagmar Beckman, Malmö	100:—
Hillevi Österberg o Mats Skoglund		Hanna Segerholm, Solna	45:—	Gunilla Petrén, Styrsö	30:—
Saltsjöbaden	50:—	Rosa Rydström, Bromma	50:—	Carin Mannheimer, Göteborg	50:—
Vera Högvist, Knivsta	25:—	Rodny Öhman, Enskede	50:—	Ingela Larsson, Mölnlycke	50:—
K. Sinha, Degeberga	20:—	Folke Lindberg, Skärholmen	25:—	Anna-Lisa Ogemar, Karlstad	20:—
Britt-Marie Wallin, Stockholm	100:—	Siv Wass, Farsta	15:—	Suzanne Osten, Stockholm	100:—
Karin Alatalo, Farsta	50:—	Astrid Lund, Enskede	15:—	Ulla Gustafsson, Uppsala	30:—
Tyra Westerlund, Farsta	40:—	Birgit Petersson, Lindesberg	30:—	Ebba Isaksson, Västervik	20:—
Ada Jonsson, Fränsta	50:—	Karin Lentz, Åkarp	100:—	M. Tamm-Götlind, Uppsala	25:—
Birgitta Nilsson, Lerum	30:—	Eva Johansson, Partille	25:—	Eva Rosell, Uppsala	50:—
Eva Gustafsson, Uppl.Väsby	25:—	Annica Persson	25:—	Louise Lapidus-Verbell, Solna	25:—
M-A Johansson, Hising Backa	50:—	J. o E. Larsson, Göteborg	200:—	Marianne Hofsten, Bromma	100:—
S. M. Rubesson, Varberg	25:—	Britt Kling, Johanneshov	50:—	Maj Hansson, Göteborg	100:—
Annerösl, Huddinge	25:—	Signe Johansson, Huddinge	25:—	Axel Bellrot, Johanneshov	30:—
Erik Johansson, Mölndal	15:—	Harnells, Älvsjö	25:—	Kristina Nilsson, Lund	25:—
Greta Serrafalk, Brotby	10:—	B. Engdahl, Stockholm	20:—	Rosmari Eliasson, Stenhamra	30:—
Monica Lindqvist, Stockholm	25:—	K. Olkinova, Enskede	15:—	Nanna Helin, Båtskärsnäs	20:—
Inger Nordstrand, Tibro	50:—	Alice Sandell, Göteborg	15:—	Agnet Sundberg, Hägersten	50:—
Britt-Inger Broman, Nässjö	100:—	Agneta Udin, Stockholm	50:—	Sonja o Vilhelm Borg, Göteborg	50:—
Fini Smålan, Sthlm	20:—	Anna-Stina Sammerstedt	20:—	Anonym givare, Norrköping	200:—
Birgitta Johansson, Sturefors	100:—	Iris Andersson, Hägersten	25:—	Sonja Petersson, Partille	25:—
Lilian Andersson, Göteborg	50:—	Gunnel Beckman, Solna	100:—	Iris Leja, Stockholm	25:—
				Ingred Ask, Malmö	25:—
				Hörnfeldt, Eskilstuna	20:—
				Sally Streng, Eskilstuna	29:—
				Ottilia Fredriksson, Ramvik	40:—
				Gunnel Lindh, Uppsala	20:—
				Brita Johansson, Halmstad	50:—
				Ingrid Boström, Kopparberg	40:—
				Kålltorps SKV-avd, Göteborg	200:—
				Eva Danielsson, Johanneshov	45:—
				Ann-Mari Storck, Solna	50:—
				Gunilla Palmstierna-Weiss	
				Stockholm	50:—
				Margareta Bensing, Bromma	50:—
				Siri Söderstedt, Malmberget	20:—
				K. Kullenberg, Göteborg	30:—
				Alice Söderman, Solna	25:—
				Elin o. Karl Forsberg, Kiruna	20:—
				Elsa Andersson, Domsjö	15:—

H. Alfredsson, Sjuntorp	25:—
Marianne Wrete, Sigtuna	20:—
Kvinnorna vid AW läromedel, Stockholm	205:—
Helga Henschen, Sundbyberg	30:—
Allan Österberg, Hofors	15:—
Alma Ylipää, Sattajärvi	15:—
Linnea o Gustaf Johansson, Partille	100:—
Mölnads SKV-avd.	75:—
Katrin Dolk o. Leif Kirén, Enskede	300:—
Anna Britta Samuelsson, Härnösand	25:—
Västra SKV-avd, Göteborg	250:—
Ingrid Hillborg, Malmö	50:—
Edit Hübinette, V:a Frölunda	100:—
Brit Hedman, Sollentuna	50:—
Ann Lilliejerth, Lund	35:—
Ch. Jansson-Rylander, Sthlm	50:—
Ulla Brodow, Karlstad	100:—
Ann-Mari Storek, Solna	50:—
Dagmar, Bromma	100:—
Ing Mari Bäckström, Sthlm	50:—
Lillan Nilsson, Väröbacka	50:—
Eva Alexandersson, Rimbo	35:—
Thyra Nordström, Vällingby	50:—
Cecilia Molander, Täby	100:—
Anna Pettersson, Avesta	30:—
Gunborg Kihlman, Hägersten	100:—
Asta Persson, Täby	25:—
Suomi Liljegren, Göteborg	30:—

Eva Rosell, Uppsala	50:—
Maja Bolling, Göteborg	150:—
Lea Bäck, Uppl.Väsby	30:—
Irja Strand, Farsta	20:—
Nanny Söderkvist, Luleå	50:—
Märta Hermansson, Sthlm	50:—
Mirre Hofsten, Sundbyberg	25:—
D. Been, Norsborg	50:—
Greta Lohed, Bromma	20:—
Seved Hermodsson, Kristianstad	100:—
Agneta Leijonhufvud, Växjö	30:—
Katarina Persson, Morgongåva	100:—
Chris Björkman, Stockholm	50:—
Elsa Nyström, Johanneshov	10:—
Christina Furne, Solna	25:—
May Leijon, Stockholm	10:—
Ingrid Chicoto, Järfälla	25:—
I Moström, Mölndal	100:—
B. Wettin, Stockholm	100:—
Brita Bremberg, Solna	100:—
Aase Bang, Skellefteå	25:—
M. Källman, Hallsberg	30:—
Elvy Järlestav-Borg, Göteborg	50:—
Margit Westerberg	25:—
Västerhaninge	50:—
Ingalill Nilsson, Malmberget	50:—
Ingegerd Berntsson, V:a Frölunda	25:—
Kirsten Persson, Hisings Backa	25:—
Helga Wiendl, Hisings Backa	25:—
Piteå-Munksunds SKV-avd.	300:—
Catharina Göransson, Gävle	25:—
K. Eriksson, Stockholm	400:—
Essie Åström, Ljusdal	20:—
S. Wallstein, Linköping	60:—
Hildegard Liedholm, Enskede	25:—
Gulli Mellberg, Hjo	15:—
Karin Henriksson, Rönninge	100:—
Sonja Sigvardsson, Spånga	100:—
Linnea Jonsson, Göteborg	25:—
John Mazin, Mölndal	100:—
Anna Karlsson, Huddinge	25:—
Jenny Brännström, Glommerstråk	20:—
Hanna Persson, Stockholm	50:—
Hillevi Svedberg, Sthlm	500:—
Elsa Ask, Bromma	20:—
Lena Grip, Kisa	100:—
Monica Serrander-Jansson, Örebro	50:—
Eva Lemnström, Uttran	100:—
K. Lindhe, Halmstad	50:—
Birgitta Palme, Göteborg	50:—
Rut Hillarp, Johanneshov	50:—
Ann Mari Axner, Härnösand	15:—
Karin Gisslén, Uppl.Väsby	100:—
S. Arvidsson, Göteborg	25:—
Ulla Varnqvist, Hägersten	25:—
Ingela Meurling, Göteborg	30:—
Ingrid Sahlén, Johanneshov	10:—
Gunborg Lindberg, Göteborg	25:—
S:t Görans SKV-avd. Sthlm	500:—
Harriet Engman, Göteborg	30:—
Annika Cederlund, Enskede	50:—
Kerstin Andersson, Lund	50:—
Gunborg Bergman, Sthlm	25:—
Sonja Gyzander, Johanneshov	25:—
Lisen Hellgren, Boman, Handen	20:—
Lillie Björnstrand, Sthlm	20:—
Gun Höjlund, V:a Frölunda	50:—
Kerstin Larsson, Göteborg	50:—
Inger Lundberg, Billdal	20:—
Ewa Lindgren-Molin, Lund	20:—
Anneli Landström, Uppsala	15:—
Erik Johansson, Mölndal	15:—

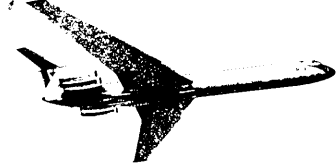
Katja Waldén, Stockholm	25:—
I. Moström, Mölndal	100:—
Ester Lindmark, Vännäs	15:—
Hans Malmberg, Göteborg	20:—
Ulla Hårde, Malmö	50:—
Christina Zachrisson, Täby	50:—
Elisabeth Belfrage, Lund	50:—
Helena Chesnoff, Tierp	20:—
Birgitta Qvarsell, Stenhamra	50:—
Bosse Eriksson, Åkarp	50:—
Kristina Elmén, Billdal	100:—
Margareta Jansson, Vällingby	25:—
Ingrid Gustafsson, Lund	25:—
Lilly Andersson, Alafors	50:—
Sonja Fischer, Uddevalla	25:—
Grupp 8, Helsingborg	135:—
Olga Wikdahl, Kiruna	25:—
Nordens Folk. Akademi i Kungälv	30:—
Gunilla Lundahl, Sthlm	50:—
Hans Strand, Stockholm	50:—
Disa Wennberg, Luleå	20:—
Sonja Lindström	25:—
Britt-Marie Mild, Hägersten	50:—
A. Stenström, Lund	100:—
Harriet Scott, Borås	100:—
C. Gillgren, Värby	70:—
Ada Jonsson, Fränsta	50:—
Osby Kvinnocirkel, Killeberg	160:—
Stina Hammarström, Enskede	50:—
Maria Rudberg, Borås	25:—
Emma Hellsén, Stockholm	25:—
Lilian Hullin, Göteborg	100:—
Fam. Jönsson, Umeå	25:—
Birgit o Hilding Andersson, Johanneshov	25:—
Barbro Hermelin, Stockholm	25:—
Sonja Pettersson, Partille	25:—
Anna Eriksson, Uppsala	50:—
Eva Lundqvist, Gnesta	15:—
Elly Nilsson, Malmö	20:—
Ragnhild Ahlén, Sthlm	20:—
Majvor Mäki, Kaunisvaara	50:—
Birgitta Ehrenström, Sthlm	50:—
Sonja Granberg, Luleå	50:—
Anita Hellberg, Stenkullen	25:—
Ulf Ellemark, Sthlm	20:—
Anna-Lisa Ogemar, Karlstad	20:—
Astrid Torstensson, Göteborg	200:—
Edith Wennsten, Uddevalla	50:—
Sonja Borg, Göteborg, insaml.	150:—
Greta Bergström, Ektorp	20:—
Frideborg Löthberg, ins. 1 maj	710:85
Wendla Broström, Södertälje	15:—
gm. Mia Emsheimer, Stockholm bössinsaml.	1 880:—
Summa kr	374 463:63

SKV-lokal i Stockholm

SKV Stockholm Innerstaden tänker försöka skaffa sig en lokal, som skulle bli en träffpunkt i stan. Vi skulle ha försäljning och studiecirkel, möten och arbetsplats. Vi börjar med att bygga upp en fond till insats — vill Du bidra så sätt in en slant på pg. 60 14 32 - 8, SKV Innerstaden Stockholm. Märk talongen "lokalfonden".

**Styrelsen SKV Stockholm
Innerstaden**

AEROFLOT



**är inte bara MOSKVA
och LENINGRAD**

Vi flyger också till

JAPAN

**OST- och SYDOST-
ASIEN**

Närmaste vägen går via Moskva

**Allt fler flyger också
från Stockholm till:**

**OSLO, AMSTERDAM
och KÖPENHAMN**

MED AEROFLOT



soviet airlines

Tel: 08/21 02 14, 21 70 07

Besöksadress: Sveavägen 20

Postadress: Box 400 07,
103 41 Stockholm

En ensam kvinna är bara en slav, men 1 000 systrar kan ställa krav...

ljöd sången när Gotlands nystartade SKV-avdelning höll sitt första årsmöte den 8 maj. Margot Mårdh, som kommit från Stockholm för att berätta om SKV:s arbete, ackompanjerade till gitarr. Den fina banderollen, som visades i Vi människor 1/77 pryddes vägen: ett kollektivarbete som kunde tolkas som symbolen för det gemensamma arbete avdelningen söker sig fram till.

I samma anda valdes en kollektiv styrelse, där arbetsuppgifterna fördelades på många händer och ansvaret delades av många. Sammankallande styrelsemedlem blev Helene Jacobsson. Man vill också jobba i arbetsgrupper med olika områden.

Man rapporterade om det arbete som hittills gjorts, sedan starten i januari. Bl a har avd. ordnat föreställningar av pjäsen "Solen, månen och myllan" och inbjudit ca 300 dagmammor och barn till dem.

Ett nytt "Källingeläger" (kvinnoläger) planeras till 13–20 augusti. Även ett SKV-läger diskuterades till september.

Margot Mårdh berättade om sina erfarenheter från det praktiska SKV-arbetet, bl a om Uppsala-avdelningen, som forskar i Upplandskvinnornas historia. Hon föreslog också att Gotlandsavd. kunde ta kontakt med äldre kvinnor — en kontakt som man ännu saknar — och teckna ner vad de har att berätta. Kanske kunde SKV sedan ge ut det som en liten skrift.

Olika praktiska frågor diskuterades därefter. Hur ska daghemsfrågan drivas, hur får man sjukhuspersonalen, hur får vi med oss äldre kvinnor och deras erfarenheter? Pengar måste skaffas fram: man diskuterade tidningsförsäljning och ev. försäljning av saker man själv tillverkat. En egen SKV-lokal skulle göra det lättare att nå andra människor.

Diskussionerna kommer säkert att fortsätta och vad de än kommer att besluta önskar vi dem lycka till!

MM

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Svenska Kvinnors Vänsterförbund har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och för kvinnornas likstälthet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

Förbundet vill verka för fullständig likställdhet mellan kvinnor och män och för kvinnornas deltagande i full utsträckning på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet; för erkännande av och respekt för kvinnornas värdighet i familj och samhälle.



Ambjörby

Ellen Eriksson
Box 414
680 52 Ambjörby
Tel. 0563/802 32

Eskilstuna

Ingegärd Barkin
Verdandigatan 7
633 52 Eskilstuna
Tel 016/399 18

Göteborg

Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 V:a Frölunda
Tel. 031/47 40 02

Huskvarna

Ingrid Nilsson
Munkgatan 5
561 00 Huskvarna
Tel. 036/13 74 55

Luleå

Disa Wennberg
Smedkroken 7
951 39 Luleå
Tel. 0920/294 37

Lund

Guri Tambs Lycke
Sunnanväg 18 M
222 26 Lund
Tel. 046/14 34 70

Förbundet vill verka för samarbete mellan kvinnor i alla länder och med all kraft deltaga i strävandena att uppnå och befästa en varaktig fred, allt framtidsarbets grundval.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund (Swedish women's left federation) till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV).

KDV hade 1969 anslutna organisationer i 90 länder med omkring 200 miljoner medlemmar.

KDV har nu tillerkänts konsulatativ status I (tidigare hette det A) hos FN:s ekonomiska och sociala råd. Endast 16 organisationer har denna status vilken innebär rätt att yttra sig vid rådets sammanträden och att framlägga egna förslag muntligen eller skriftligen.

Piteå-Munksund

Siri Aldrin
Strandvägen 5
941 00 Piteå
Tel. 0911/372 76

Skövde

Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde
Tel. 0500/170 59

Stockholm

Margot Mårdh
Valhallavägen 57
114 22 Stockholm
Tel. 08/31 58 76

Uppsala

Karin Hammarström
Täljstensvägen 4 E
752 40 Uppsala
Tel. 918/11 90 11

Gotland

Helene Jacobsson
Broe Norrlanda
620 24 Dalhem
Tel. 0498/390 66

På platser som inte har någon SKV-avdelning kan du vända dig direkt till förbundet.

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND

Box 3120, 103 62 Sthlm

Tel: 08/11 49 61

Månd—fred kl 10—14

Medlemsavgift 20 kr per år

Postgiro 5 13 23-4

Nya bestämmelser för ersättning vid skador i arbetet gäller från 1 juli 1977

Den nya arbetsskadeförsäkringen gäller om man råkar ut för olycksfall i arbetet eller på väg till eller från arbetet. Den gäller också vid annan skadlig inverkan i arbetet (arbetssjukdom). Bl a kan vissa smittosamma sjukdomar räknas som arbetsskada.

Arbetsskadeförsäkringen gäller

- löntagare – både fast och tillfälligt anställda
- egenföretagare och uppdragstagare om de är bosatta i Sverige och inte har begärt utträde ur ATP
- studerande, om utbildningen medför särskild risk för arbetsskada

Hur stor ersättning får man?

Om man blir sjuk på grund av arbetsskada får man under de första 90 dagarna sjukpenning och andra förmåner som vid "vanlig" sjukdom. Efter den 90:e dagen får man ersättning för hela den inkomst man går miste om. Den högsta årsinkomst som ersätts är f n 80 200 kr.

Anmäl arbetsskada till arbetsgivaren

Arbetsgivaren/uppdragsgivaren ska anmäla skadan till försäkringskassan. Studerande som är försäkrade ska göra anmälan till rektor eller skolledningen.

Fråga efter broschyren "Ersättning vid skada i arbetet" hos försäkringskassan eller hos facket.



FÖRSÄKRINGSKASSAN

